

Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Mgr. Mária Janková

**Vybrané výsledky z výskumu
zameraného na používanie internetu, online aktivity
a potencionálne riziká z pohľadu žiakov
základných a stredných škôl**

Bratislava 2022

Výskum bol realizovaný s finančným príspevkom z CVTI SR a z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

ISBN 978-80-8240-028-4

Obsah

Úvod	4
Používanie internetu	5
Podmienky pre používanie internetu	5
Zariadenia používané k pripojeniu na internet.....	7
Vek prvého použitia internetu	9
Množstvo času na internete	10
Miesto používania internetu	12
Aktivity na internete	14
Aktivity súvisiace so školou.....	16
Zručnosti a schopnosti pri používaní internetu.....	18
Online riziká	20
Vnímanie online rizík	21
Násilné obsahy.....	21
Sexuálne obsahy	22
Zverejňovanie osobných údajov alebo informácií	24
Online agresia a kyberšikanovanie	25
Ďalšie online riziká	27
Kontrola aktivít žiakov na internete zo strany rodičov	27
Poučenie o bezpečnom používaní internetu	30
Zhrnutie a odporúčania	32

Úvod

Digitálne technológie a internet zaznamenali v posledných rokoch obrovský rozmach. Odstraňujú fyzické hranice, uľahčujú prácu, zrýchľujú náročné a zdĺhavé procesy, prinášajú množstvo ďalších výhod a príležitostí. Okrem ich pozitívneho prínosu, sú s nimi spojené aj negatívne javy, napr. riziko vzniku závislosti od internetu, hrania hier, kyberšikanovanie, zneužívanie osobných údajov a informácií, sexuálne obťažovanie, šírenie nenávisných obsahov, internetové podvody a pod.

Centrum vedecko-technických informácií SR, oddelenie prevencie a výskumov v oblasti mládeže na základe požiadaviek vyplývajúcich z akčného plánu k Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore na roky 2022 – 2023 realizovalo výskumnú úlohu *Využívanie voľného času v online priestore z pohľadu žiakov základných a stredných škôl a otázky bezpečného používania internetu z pohľadu učiteľov*. Zaradeniu tohto výskumu a prieskumu do plánu hlavných úloh v roku 2021 predchádzal reprezentatívny výskum v roku 2019 a sonda v roku 2018.

V roku 2019, podobne ako v roku 2018, sa mapoval a analyzoval spôsob trávenia voľného času žiakov základných a stredných škôl so zameraním na využívanie moderných informačných a komunikačných technológií. Okrem informácií o sociálno-demografických charakteristikách výberového súboru sa získali informácie o prístupe a príležitostiach spojených s používaním internetu (podmienky pre používanie, vek prvého použitia, množstvo času na internete, online aktivity, online aktivity súvisiace so školou), štruktúre mimoškolských aktivít, spokojnosti s trávením voľného času, o sociálnych sieťach, schopnostiach a zručnostiach spojených s používaním internetu a online rizikách (násilné a sexuálne obsahy, nátlak na sexuálny styk a pod.) a preventívnych faktoroch (mediácii aktivít na internete zo strany rodičov, učiteľov a kamarátov).

Publikácia prezentuje základné zistenia z výskumu z roku 2021, ktorý kontinuálne nadväzoval na predchádzajúce tak, aby poukázal na zmeny v štruktúre a frekvencii aktivít realizovaných na internete aj mimo internetu, v činnosti na sociálnych sieťach a v skúsenostiach žiakov s online rizikami a v neposlednom rade aj s mierou poučenia o bezpečnom správaní na internete zo strany rôznych subjektov. Oproti predchádzajúcim výskumom došlo k rozšíreniu výskumu o prieskum medzi učiteľmi s cieľom zmapovať skúsenosti učiteľov základných a stredných škôl s výskytom online rizík v školách ako aj s oboznamovaním žiakov s danou problematikou, jej začlenením do vyučovacích predmetov a účasťou na vzdelávacích aktivitách zameraných na prevenciu a elimináciu rizík spojených s používaním internetu. Výsledky prieskumu medzi učiteľmi boli publikované v záverečnej správe¹ z výskumu/prieskumu.

Zber dát u žiakov sa realizoval metódou dotazníkového zisťovania v októbri až novembri 2021 vo všetkých krajoch SR prostredníctvom profesionálnej agentúry pre zber dát. Výberový súbor tvorili žiaci 7., 8. a 9. ročníkov základných škôl a žiaci 1., 2. a 3. ročníkov stredných škôl (okrem konzervatórií) z celej Slovenskej republiky. Výberový súbor žiakov spĺňal kritériá reprezentatívnosti vzhľadom na základný súbor žiakov základných a stredných škôl vo veku od 12 do 18 rokov. Súbor bol vytvorený voľným kvótnym výberom so znáhodnením v poslednom kroku. Štatisticky bolo spracovaných

¹ JANKOVÁ, M.: *Využívanie voľného času v online priestore z pohľadu žiakov základných a stredných škôl a otázky bezpečného používania internetu z pohľadu učiteľov*. Záverečná správa z výskumu, Bratislava: CVTI SR, 2022.

2 565 dotazníkov, 1 328 dotazníkov od žiakov základných škôl a 1 237 dotazníkov od žiakov stredných škôl. Väčšina výsledkov je uvádzaná pomocou popisnej štatistiky. V texte, tabuľkách alebo v grafoch je uvedený percentuálny podiel prípadov v konkrétnych kategóriách, ktoré sa zvyčajne ďalej členia podľa stupňa vzdelania (ZŠ/SŠ), typu strednej školy (GYM/SOŠ), pohlavia (dievčatá/chlapci), veku (12-13 rokov, 13-14 rokov, 16-18 rokov), počtu obyvateľov (do 2 000, 2 001-10 000, 10 001-50 000, 50 001-100 000, nad 100 000) a kraja (Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Banskobystrický, Žilinský, Prešovský, Košický). Interpretované boli zistenia, pri ktorých sa potvrdil štatisticky významný vzťah na hladine významnosti $p < 0,05$ a miera asociácie vyššia alebo rovná jednej.

Používanie internetu

S narastajúcimi možnosťami pre používanie rôznych digitálnych zariadení, majú deti a dospievajúci aj viac možností prístupu na internet. Preto sme sa v dotazníku respondentov pýtali na **podmienky pre používanie internetu, digitálne zariadenia, pomocou ktorých sa pripájajú k internetu, miesta, kde sa pripájajú, frekvenciu používania internetu, množstvo času stráveného na internete a vek prvého použitia internetu.**

Podmienky pre používanie internetu

Najpoužívanejšími zariadeniami v domácnosti žiakov boli mobilný telefón (95,8 %) a prenosný počítač (76,5 %), uviedla ich väčšina opýtaných. Druhú skupinu zariadení tvorili stolný počítač (56,6 %), herná konzola (47,4 %) a tablet (45,5 %). Mobil, ale bez prístupu k internetu, vlastnila a používala pätina žiakov (24,4 %). Súčasťou domáceho prostredia bola aj tlačiareň (74,3 %) a v polovici opýtaných aj skener (53,4 %). Čítačku elektronických kníh používala približne pätina. USB kľúč, externý disk alebo CD pre prenos a uloženie súborov potvrdila väčšina respondentov. Celkovo prístup na internet domácou wifi alebo iným spôsobom malo až 95,4 % žiakov základných a stredných škôl.

Tabuľka 1: Podmienky pre používanie internetu v domácom prostredí (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Mobilný telefón s prístupom na internet	95,8	95,1	96,5	96,7	94,8	94,4	96,1	96,2
Prenosný počítač	76,5	73,5	79,8	80,7	72,5	70,1	76,8	79,8
Stolný počítač	56,6	57,2	56,0	48,3	65,0	53,1	58,1	56,8
Herná konzola	47,4	53,3	41,1	37,9	57,2	54,9	50,9	39,8
Tablet	45,5	52,4	38,2	45,2	45,9	50,1	50,7	37,6
Mobilný telefón bez prístupu na internet	24,4	28,5	19,9	20,8	28,0	25,7	27,8	19,9
Prístup na internet (wifi, bluetooth,...)	95,4	95,0	95,9	96,2	94,7	94,8	95,3	95,9
Tlačiareň	74,3	71,9	76,9	75,5	73,1	71,6	73,1	77,0
Skener	53,4	49,4	57,6	53,5	53,1	49,0	50,5	58,7
USB kľúč (pamäťový), externý disk, CD	77,3	70,9	84,1	77,7	77,0	68,5	74,1	85,7
Čítačka elektronických kníh	17,0	16,5	17,5	15,1	18,8	15,8	16,9	17,6

Znenie otázky: Máte doma možnosť používať niektoré z týchto zariadení? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno, aj ho/ju používam“.

Žiaci základných a stredných škôl sa odlišujú v používaní mobilu bez prístupu na internet, hernej konzoly, skenera a USB kľúča/externého disku/CD. Mobil bez internetu a hernú konzolu používali viac žiaci základných škôl, skener a zariadenia na prenos a uchovanie dát zas žiaci stredných škôl. Rozdiely podľa typu strednej školy ukázali vyšší podiel gymnazistov (85,4 %) používajúcich prenosný počítač v porovnaní so žiakmi stredných odborných škôl (76,8 %).

Podľa pohlavia, chlapci vo väčšej miere potvrdili používanie hernej konzoly (57,2 %; dievčatá: 37,9 %), stolného počítača (65,0 %; dievčatá: 48,3 %) a mobilného telefónu bez prístupu na internet (28,0 %; dievčatá: 20,8 %) a dievčatá zas prenosného počítača (80,7 %; chlapci: 72,5 %). Súvislosť s vekom sa ukázala pri USB kľúči, externom disku alebo CD, ktorého používanie sa vekom zvyšovalo. Kraj diferencoval používanie hernej konzoly, mobilného telefónu bez prístupu na internete, skenera a USB kľúča. Používanie hernej konzoly v najväčšej miere potvrdili žiaci z Bratislavského (56,0 %) a Košického kraja (54,0 %; TT: 50,5 %; TN: 45,8 %; NR: 46,7 %; ZA: 40,7 %; BB: 45,8 %; PO: 37,2 %). Mobilný telefón bez prístupu na internet bol najviac používaný v Trnavskom (31,8 %) a Banskobystrickom kraji (31,6 %; BA: 27,6 %, TN: 18,8 %, NR: 17,9 %, ZA: 15,8 %, PO: 23,9 %, KE: 25,7 %). Skener bol menej prítomný u žiakov z Košického (44,2 %) a Prešovského kraja (48,5 %; BA: 51,8 %, TT: 58,5 %, TN: 53,0 %, NR: 57,0 %, ZA: 59,9 %, BB: 54,5 %) a USB kľúč u žiakov z Košického kraja (59,6 %; BA: 79,3 %, TT: 82,7 %, TN: 81,8 %, NR: 81,9 %, ZA: 78,7 %, BB: 76,9 %, PO: 75,2 %).

Na základe porovnania používania jednotlivých zariadení u žiakov základných a stredných škôl v analyzovanom výskume (rok 2021) a vo výskume v roku 2019 možno konštatovať, že v oboch sledovaných rokoch bol na prvom mieste mobilný telefón, potom prenosný počítač (notebook) a tlačiareň, ktoré mala a aj ho používala v domácom prostredí väčšina opýtaných. Zistenia z aktuálneho roku potvrdili, že oproti predpandemickému obdobiu žiaci vo väčšej miere používali tlačiareň (nárast o 14,1 p. b.), stolný počítač (o 13,4 p. b.) a hernú konzolu (o 11,4 p. b.), ale aj notebook, čítačku elektronických kníh, tablet a mobilný telefón bez prístupu na internet. Pri používaní mobilného telefónu s internetom sa výraznejší nárast nezaznamenal (+3,9 p. b.).

Tabuľka 2: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Podmienky pre používanie internetu v domácom prostredí	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Mobilný telefón (s prístupom na internet)	91,9	95,8	3,9
Prístup na internet (wifi, bluetooth a pod.)	97,3	95,4	-1,9
USB kľúč (pamäťový), externý disk, CD	N	77,3	-
Prenosný počítač (notebook)	67,5	76,5	9,0
Tlačiareň	60,2	74,3	14,1
Stolný počítač	43,2	56,6	13,4
Skener	N	53,4	-
Herná konzola	36,0	47,4	11,4
Tablet	38,5	45,5	7,0
Mobilný telefón (bez prístupu na internet)	18,6	24,4	5,8
Čítačka elektronických kníh	8,9	17,0	8,1

Znenie otázky: Máte doma možnosť používať niektoré z týchto zariadení? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno, aj ho/ju používam“; N=nesledovalo sa

Tieto zistenia svedčia o zlepšení podmienok pre používanie internetu v domácnostiach žiakov. Môže to byť skutočnosťou, že počas pandémie v čase zatvorených škôl boli rodiny žiakov prinútené doplniť do domácnosti digitálne zariadenia

potrebné pre dištančnú výučbu ako aj tlačiarne, na ktorých si tlačili materiály zo školy. Pozitívom môže byť nárast používania čítačiek elektronických kníh, naopak, negatívom nárast používania herných konzol, ktoré sú rizikom pre vznik závislosti od hrania hier.

HLAVNÉ ZISTENIA

- **Žiaci základných a stredných škôl majú priaznivé podmienky pre používanie internetu v domácom prostredí.** K mobilnému telefónu malo prístup 97,6² %, k prenosnému počítaču (notebooku) 88,9 %, k stolnému počítaču 71,4 % a k tabletu 71,3 % opýtaných. Prístup na internet v domácnosti deklarovalo 97,6 % žiakov.
- O niečo menší prístup na internet v domácnosti mali žiaci stredných odborných škôl, žiaci vo veku 13 rokov a žiaci z Prešovského kraja.
- Aj vybavenie domácnosti ostatnými zariadeniami bolo priaznivé: tlačiareň (84,6 %), skener (69,8 %), USB kľúč/externý disk/CD (93,9 %), čítačka elektronických kníh (31,3 %).
- V porovnaní s rokom 2019 došlo k nárastu používania všetkých zariadení.

Zariadenia používané k pripojeniu na internet

Mobilný telefón (95,9 %) bol pre respondentov najpreferovanejším zariadením k prístupu na internet v domácom prostredí. Nasledovali prenosný alebo stolný počítač (80,2 %) a televízor (76,2 %). Vyše polovica žiakov uviedla aj stolný, prenosný počítač alebo tablet používaný s inými členmi rodiny (54,2 %) a cca polovica konzolu (47,7 %).

Signifikantnosť rozdielov podľa stupňa vzdelania sa potvrdila pri používaní spoločného PC, notebooku/tabletu (ZŠ: 59,0 %; SŠ: 49,1 %) a hernej konzoly (ZŠ: 55,5 %; 39,2 %), ktoré častejšie uvádzali žiaci základných škôl. Rozdiely medzi gymnazistami a žiakmi stredných odborných škôl pri používaní jednotlivých zariadení k pripojeniu na internet sa nepotvrdili. Podľa pohlavia iba pri hernej konzole, pomocou ktorej sa častejšie pripájajú na internet chlapci (56,9 %) ako dievčatá (38,5 %). Vek diferencoval používanie 3 zariadení pre prístup na internet. Pripájanie na internet prostredníctvom vlastného PC, notebooku alebo tabletu s vekom stúpalo, a naopak, spoločného s ostatnými členmi rodiny klesalo. S hernou konzolou sa na internet pripájala viac ako polovica žiakov vo veku 12 až 13 a 14 až 15 rokov a iba viac ako tretina vo veku 16 až 18 rokov.

Tabuľka 3: Zariadenia používané k pripojeniu na internet (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Mobilný telefón	95,9	95,0	96,7	96,5	95,3	94,3	95,9	96,7
Môj vlastný stolný PC, notebook alebo tablet	80,2	76,7	83,9	77,4	83,0	72,6	79,0	85,8
Televízor	76,2	79,3	72,9	77,9	74,5	79,7	78,3	71,8
Spoločný stolný PC, notebook, tablet používaný s rodinou	54,2	59,0	49,1	57,7	50,6	63,0	55,2	47,9
Herná konzola	47,7	55,5	39,2	38,5	56,9	54,0	64,3	37,1

Znenie otázky: Ktoré z nasledujúcich zariadení v súčasnej dobe používate doma pre prístup na internet? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

² Percentuálne údaje vyjadrujú súčet kategórií „áno, aj ho/ju používam“ a „áno, ale nepoužívam ho/ju“.

Vplyv veľkosti miesta bydliska žiaka sa zistil pri používaní hernej konzoly a televízora pre prístup na internet. Používanie hernej konzoly sa s veľkosťou bydliska zvyšovalo (do 2 000: 38,7 %; 2 001-10 000: 49,9 %; 10 001-50 000: 45,3 %, 50 001-100 000: 51,1 %; nad 100 000: 58,2 %). Televízor ako zariadenie, pomocou ktorého sa možno pripojiť na internet, uvádzali menej často ako v iných veľkostných kategóriách, žiaci žijúci v stredne veľkých mestách (do 2 000: 77,8 %; 2 001-10 000: 78,1 %; 10 001-50 000: 77,7 %, 50 001-100 000: 63,4 %; nad 100 000: 79,5 %).

Kraj vplýval na rozdielne používanie mobilného telefónu, hernej konzoly a televízora pre prístup na internet. Mobilný telefón bol najmenej uvádzaný v Košickom kraji (90,2 %; BA: 97,7 %; TT: 96,4 %; TN: 97,6 %; NR: 95,7 %; ZA: 94,1 %; BB: 97,6 %; PO: 96,6 %). Herná konzola bola najviac zastúpená v Košickom kraji, naopak, najmenej v Prešovskom kraji (BA: 53,7 %; TT: 52,7 %; TN: 43,9 %; NR: 45,8 %; ZA: 41,6 %; BB: 49,5 %; PO: 32,9 %; KE: 60,0 %). Televízor bol najmenej uvádzaný v Nitrianskom kraji (67,6 %; BA: 81,9 %; TT: 72,1 %; TN: 78,5 %; ZA: 75,6 %; BB: 78,5 %; PO: 80,5 %; KE: 73,9 %).

Tabuľka 4: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Zariadenia používané k pripojeniu na internet	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Mobilný telefón	96,1	95,9	-0,2
Môj vlastný stolný PC/notebook/tablet	71,0	80,2	9,2
Televízor	65,9	76,2	10,3
Spoločný stolný PC/notebook/tablet používaný s rodinou	52,4	54,2	1,8
Herná konzola	30,5	47,7	17,2

Znenie otázky: Ktoré z nasledujúcich zariadení v súčasnej dobe používate doma pre prístup na internet? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Na základe porovnania zariadení za sledované roky, ktorými sa žiaci pripájali na internet (tabuľka 4), možno konštatovať, že došlo k nárastu percenta žiakov, ktorí sa pripájali na internet prostredníctvom hernej konzoly (nárast o 17,2 p. b.), televízora (o 10,3 p. b.) a vlastného PC/notebooku/tabletu (o 9,2 p. b.). Pri mobilnom telefóne a spoločnom PC, notebooku alebo tablete sa výrazné zmeny nezaznamenali. Uvedené potvrdzuje, že **domácnosti žiakov riešili situáciu počas pandémie aj zvýšeným nákupom herných konzol, ako aj zariadení potrebných pre dištančnú výučbu.**

- **Najviac žiakov sa pripájalo na internet prostredníctvom mobilného telefónu (95,9 %), vlastného PC, laptopu alebo tabletu (80,2 %) a televízora (76,2 %).**
- Žiaci základných škôl sa vo väčšej miere pripájali na internet pomocou spoločného PC, notebooku alebo tabletu a hernej konzoly.
- **Pripájanie na internet prostredníctvom vlastného PC, notebooku alebo tabletu s vekom stúpalo**, a naopak, spoločného s ostatnými členmi rodiny klesalo.
- S veľkosťou miesta bydliska stúpalo pripájanie sa na internet prostredníctvom hernej konzoly.
- Prostredníctvom mobilného telefónu sa najmenej pripájali na internet žiaci z Košického kraja (90,2 %; BA: 97,7 %; TT: 96,4 %; TN: 97,6 %; NR: 95,7 %; ZA: 94,1 %; BB: 97,6 %; PO: 96,6 %).

Vek prvého použitia internetu

Najväčšiu skupinu žiakov základných a stredných škôl tvorili žiaci, ktorí začali prvýkrát používať internet vo veku 7 až 9 rokov. Viac ako pätina (21,5 %) mala menej ako 7 rokov. 10 a viac rokov deklarovalo 35 % a 1,1 % opýtaných pripustilo, že internet ešte nikdy nepoužili. Medzi žiakmi základných a stredných škôl existujú rozdiely vo veku prvého pripojenia k internetu. U mladších žiakov bola vo väčšej miere zastúpená skupina žiakov, ktorí sa prvýkrát pripojili k internetu vo veku 6 a menej rokov a 7 až 9 rokov a u stredoškolákov vo veku 10 až 12 rokov alebo viac.

Podľa pohlavia začali chlapci používať internet v nižšom veku ako dievčatá. Podľa veku sa zistilo, že sa znižuje vek prvého použitia internetu. Pokým v skupine žiakov vo veku 16 až 18 rokov, ktorí prvýkrát použili internet, keď mali menej ako 6 rokov, bolo 11,6 %, tak u 12- až 13-ročných ich bolo viac ako dvakrát viac (26,9 %).

Tabuľka 5: Vek prvého použitia internetu (%)

n=2 524		6 rokov alebo menej	7-9 rokov	10-12 rokov	13 alebo viac rokov	Nepoužil/a som
CELÁ VZORKA – SR		21,2	42,8	31,1	3,9	1,1
POHLAVIE	dievčatá	18,0	42,7	34,2	4,6	0,5
	chlapci	24,4	42,9	27,9	3,1	1,7
VEK	12-13 rokov	26,9	56,0	16,0	0,7	0,4
	14-15 rokov	27,3	39,2	29,7	3,0	0,8
	16-18 rokov	11,6	39,0	41,2	6,6	1,6
TYP ŠKOLY	ZŠ	30,0	45,1	22,5	1,8	0,5
	SŠ	11,7	40,4	40,2	6,1	1,6
VEĽKOSŤ MIESTA BYDLISKA	do 2 000 obyv.	16,3	39,7	37,7	5,1	1,3
	2001-10 000 obyv.	20,9	45,0	29,8	3,7	0,6
	10 001-50 000 obyv.	19,3	46,4	29,4	3,7	1,2
	50 001-100 000 obyv.	13,1	44,4	37,5	4,4	0,7
	nad 100 000 obyv.	38,5	36,3	21,7	1,9	1,6
KRAJ	Bratislavský	33,1	35,9	26,9	3,1	1,0
	Trnavský	28,1	37,2	30,2	3,3	1,2
	Trenčiansky	14,4	51,4	31,5	1,8	0,9
	Nitriansky	18,7	38,7	37,3	4,3	1,0
	Žilinský	12,3	45,4	37,2	4,8	0,4
	Banskobystrický	22,1	46,0	27,0	3,5	1,4
	Prešovský	19,4	38,2	34,8	6,5	1,2
	Košický	16,8	52,6	24,9	4,2	1,4

Znenie otázky: V akom veku ste po prvýkrát začali používať internet?

Podľa veľkosti miesta bydliska sa zistilo, že žiaci z najväčších miest aj v najväčšej miere začínali s internetom už vo veku 6 alebo menej rokov. Naopak, žiaci žijúci na vidieku a v menších mestách vo väčšej miere prvýkrát použili internet až vo veku 7 až 9 rokov.

Podľa krajov bola síce vo väčšine najpočetnejšia skupina žiakov, ktorí začali používať internet vo veku 7 až 9 rokov, avšak v Bratislavskom (33,1 %) a Trnavskom kraji (28,1 %) sa zistila väčšia skupina žiakov, ktorí začali používať internet už skôr, vo veku menej ako 7 rokov. **Oproti roku 2019 došlo k nárastu percenta žiakov, ktorí začali používať internet v nižšom veku** (nárast o 8,7 p. b.) a naopak, znížil sa počet tých, ktorí deklarovali vek prvého použitia internetu vo veku 10 a viac rokov (tabuľka 6).

Tabuľka 6: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Vek prvého použitia internetu	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
6 rokov alebo menej	12,5	21,2	8,7
7 – 9 rokov	43,5	42,8	-0,7
10 – 12 rokov	35,3	31,1	-4,2
13 rokov alebo viac	8,4	3,9	-4,5
Ešte nikdy som internet nepoužil/a	0,3	1,1	0,8

Znenie otázky: V akom veku ste po prvýkrát začali používať internet?

- **Žiaci základných a stredných škôl začali prvýkrát používať internet najčastejšie vo veku 7 až 9 rokov.**
- Vek 13 a viac rokov uviedli 4 % opýtaných.
- V nižšom veku sa na internet pripájali žiaci základných škôl, chlapci, žiaci z najväčších miest a z Bratislavského a Trnavského kraja.

Množstvo času na internete

Digitálne technológie a internet sú neoddeliteľnou súčasťou každodenného života skúmaných mladých ľudí. **90,6 % žiakov uviedlo, že používajú internet denne alebo takmer denne**, 4,6 % minimálne každý týždeň a iba 1,4 % opýtaných potvrdilo, že internet používajú zriedkavo. Rozdiely vo frekvencii používania internetu súviseli so stupňom vzdelania a vekom.

Tabuľka 7: Frekvencia používanie internetu (%)

n=2 548		Každý deň/takmer každý deň	1-2x za týždeň	Menej často	Neviem	Nepoužívam
CELÁ VZORKA – SR		90,6	4,6	1,4	2,6	0,6
POHLAVIE	dievčatá	91,3	4,4	1,5	2,6	0,2
	chlapci	89,9	4,9	1,3	2,6	1,3
VEK	12-13 rokov	88,9	8,4	1,5	2,9	0,4
	14-15 rokov	87,5	6,6	1,6	3,9	0,4
	16-18 rokov	94,9	1,6	1,0	1,0	1,4
TYP ŠKOLY	ZŠ	86,7	7,5	1,9	3,6	0,3
	SŠ	94,7	1,5	0,8	1,5	1,4
	GYM	97,3	0,9	0,9	0,7	0,2
	SOŠ	93,3	1,9	0,8	2,0	2,0
VEĽKOSŤ MIESTA BYDLISKA	do 2000 obyv.	91,4	4,1	1,8	2,2	0,5
	2001-10 000 obyv.	89,3	4,9	0,7	4,4	0,6
	10 001-50 000 obyv.	93,0	3,2	1,5	1,4	0,9
	50 001-100 000 obyv.	90,3	4,0	1,8	3,2	0,7
	nad 100 000 obyv.	87,6	8,1	1,1	1,6	1,6
KRAJ	Bratislavský	90,6	4,8	0,8	2,8	1,0
	Trnavský	88,5	3,3	1,5	5,1	1,5
	Trenčiansky	92,9	2,6	1,2	2,6	0,6
	Nitriansky	93,7	2,3	1,3	2,0	0,7
	Žilinský	92,3	2,2	1,5	4,1	0
	Banskobystrický	87,9	7,9	2,4	0,7	1,0
	Prešovský	90,0	6,1	1,2	2,1	0,6
	Košický	88,5	8,0	1,4	1,0	1,0

Znenie otázky: Ako často používate internet?

Žiaci stredných škôl v o niečo väčšej miere používali internet denne, žiaci základných škôl zas týždenne. Podľa veku to boli 16 až 18-roční žiaci, ktorí častejšie deklarovali používanie internetu denne alebo takmer denne, zároveň v tejto vekovej kategórii viac žiakov pripustilo, že internet nepoužívajú.

Porovnaním údajov za sledované roky 2019 a 2021 sa zistilo, že sa znížil podiel žiakov, ktorí používali internet na dennej báze (pokles o 4,4 p. b.) a mierne sa zvýšil počet tých, ktorí deklarovali týždennú frekvenciu.

Tabuľka 8: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Frekvencia používania internetu	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Každý deň alebo takmer každý deň	95,0	90,6	-4,4
Jeden alebo dvakrát za týždeň	1,8	4,6	2,8
Menej často	1,3	1,4	0,1
Neviem	1,9	2,6	0,7
Internet nepoužívam	N	0,8	-

Znenie otázky: Ako často používate internet? N = nesledovalo sa

Dôležitosť akú mladí ľudia pripisujú internetu v každodennom živote nedokumentuje iba fakt, že ho väčšina využíva každý deň, alebo takmer každý deň, ale tiež intenzita jeho používania. Počas bežného školského dňa 45,8 % najmladších respondentov vo veku 12 až 13 rokov strávi po škole viac ako 3 hodiny na internete. Vo vekovej kategórii 13 až 14 rokov to bolo už 63,6 % a v najstaršej skupine respondentov (16 až 18 rokov) až 70,0 %. Tabuľka 9 ilustruje rozdiely v množstve času stráveného počas bežného a voľného dňa na internete. Napríklad vo vekovej kategórii 16 až 18 rokov 17,9 % opýtaných trávi na internete počas bežného dňa viac ako 7 hodín, zatiaľ čo počas víkendov, prázdnin je to až 39,8 %. Množstvo času, ktorý trávia žiaci na internete sa zvyšuje s vekom, počas bežného, aj voľného dňa.

Tabuľka 9: Intenzita používania internetu – bežný (školský) deň a voľný deň (víkend, prázdniny) (%)

		Málo/ vôbec	Do 1 hodiny	1-2 hodiny	3-4 hodiny	5-6 hodín	7 a viac hodín
Celá vzorka – SR	bežný deň	1,1	13,1	25,8	30,7	16,1	13,1
	voľný deň	1,0	4,7	11,8	25,7	24,8	32,0
ZŠ	bežný deň	1,4	16,5	30,3	29,0	14,1	8,8
	voľný deň	0,8	5,5	13,8	29,5	25,0	25,4
SŠ	bežný deň	0,9	9,4	21,1	32,5	18,3	17,7
	voľný deň	1,2	3,8	9,7	21,7	24,5	39,1
GYM	bežný deň	0	11,1	23,5	37,3	16,4	11,8
	voľný deň	0,2	4,2	12,0	26,1	27,5	30,0
SOŠ	bežný deň	1,4	8,5	19,8	29,9	19,4	21,0
	voľný deň	1,7	3,6	8,5	19,2	22,9	44,2
Dievčatá	bežný deň	0,6	12,4	25,8	33,2	17,0	11,1
	voľný deň	0,7	4,3	11,4	26,8	26,3	30,5
Chlapci	bežný deň	1,8	13,9	25,9	28,3	15,1	15,1
	voľný deň	1,2	5,1	12,3	24,6	23,1	33,7
12-13 rokov	bežný deň	2,2	19,0	33,0	24,4	13,5	7,9
	voľný deň	1,3	5,9	14,4	30,3	22,9	25,1
14-15 rokov	bežný deň	0,8	13,9	27,2	32,4	14,6	11,2
	voľný deň	0,6	4,6	12,7	27,1	26,6	28,5
16-18 rokov	bežný deň	0,9	8,9	20,1	32,7	19,4	17,9
	voľný deň	1,2	4,0	9,4	21,7	24,0	39,8

Znenie otázky: Ako dlho denne používate internet po škole počas bežného školského dňa a počas víkendov/prázdnin?

Rozdiely sa zistili aj podľa stupňa vzdelania a typu strednej školy. Viac času na internete trávili žiaci stredných škôl v porovnaní so žiakmi základných škôl a žiaci odborných škôl v porovnaní s gymnazistami. Tieto zistenia platia pre bežný školský deň ako aj voľné dni počas víkendov alebo prázdnin.

Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 ukázalo, že došlo k nárastu počtu žiakov, ktorí trávili voľné dni na internete 5 a viac hodín (nárast o 8,6 p. b.) a naopak, poklesol počet tých, ktorí boli online menej ako 5 hodín (pokles o 8,7 p. b.). Intenzita používania internetu počas bežných školských dní sa výrazne nezmenila. Z uvedeného vyplýva, že **došlo k nárastu počtu hodín strávených na internete počas víkendov alebo prázdnin.**

Tabuľka 10: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

		Málo/ vôbec	Do 1 hodiny	1-2 hodiny	3-4 hodiny	5-6 hodín	7 a viac hodín
2019	bežný deň	0,7	14,6	24,9	29,6	15,7	14,7
	voľný deň	0,9	7,7	15,9	27,3	22,0	26,2
2021	bežný deň	1,1	13,1	25,8	30,7	16,1	13,1
	voľný deň	1,0	4,7	11,8	25,7	24,8	32,0

Znenie otázky: Ako dlho denne používate internet po škole počas bežného školského dňa a počas víkendu/prázdnin?

- **90,6 % žiakov používa internet denne**, 16 až 18-roční vo väčšej miere ako mladší žiaci.
- **29,2 %** opýtaných trávi **pocas bežného školského dňa** na internete **viac ako 4 hodiny**, z toho 13,1 % 7 a viac hodín.
- **56,8 %** je online **4 a viac hodín počas víkendu/prázdnin**, z toho 32,0 % 7 a viac hodín.
- Dievčatá a chlapci trávia na internete podobné množstvo času.
- **Starší žiaci sú online častejšie** počas bežného, aj voľného dňa.
- Napriek tomu aj medzi najmladšími je 7 % žiakov, ktorí trávia online 7 a viac hodín počas všedného dňa a 25,1 % počas víkendu.

Miesto používania internetu

S nárastom používania mobilných telefónov a personalizovanej technológie, mladí ľudia majú aj viac možností, kde sa môžu pripájať na internet. Tabuľka 11 ukazuje miesta, kde sa žiaci základných a stredných škôl pripájali na internet. **V najväčšej miere to bolo v domácom prostredí vo vlastnej detskej alebo tínedžerskej izbe (94,9 %).** Významnými miestami sú aj spoločné rodinné priestory (87,2 %), potom domácnosť u kamaráta (85,2 %) alebo príbuzných (83,0 %). Vonku a v škole sa pripájalo na internet vyše 70 % žiakov. Menej ako tretina (30,7 %) uvádzala aj iné miesta.

Rozdiely medzi súborom žiakov základných škôl a súborom žiakov stredných škôl poukázali na skutočnosť, že žiaci stredných škôl sa pripájali na internet vo väčšej miere v škole a vonku. Pri ostatných sledovaných možnostiach sa rozdiely nezistili. Vplyv typu strednej školy, ale aj pohlavia sa nepotvrdil.

Vek výraznejšie diferencoval pripájanie sa na internet v škole a vonku, pričom pri oboch miestach s vekom sa zvyšovalo.

Podľa veľkosti miesta bydliska sa zistilo, že žiaci zo stredne veľkých a veľkých miest sa pripájali na internet vonku vo väčšej miere ako respondenti z menších miest a obcí (do 2 000: 72,7 %; 2 001-10 000: 78,1 %; 10 001-50 000: 73,0 %; 50 001-100 000: 84,5 %; nad 100 000: 82,5 %).

Tabuľka 11: Miesto používania internetu (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
V mojej alebo spoločnej izbe so súrodencami	94,9	94,2	95,7	95,6	94,2	94,2	94,5	95,7
V spoločnej izbe doma	87,2	87,2	87,2	90,2	84,1	86,2	88,1	86,9
U kamaráta	85,2	84,0	86,4	88,5	81,8	81,3	86,6	86,0
U príbuzných	83,0	82,2	83,8	84,5	81,4	83,3	82,5	83,2
Vonku	76,9	72,8	81,2	79,5	74,1	66,2	77,1	82,5
V škole	72,3	59,8	85,7	72,8	71,8	48,3	72,0	85,9

Znenie otázky: Na ktorom z týchto miest v súčasnej dobe používate internet? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Súvislosť s krajom sa potvrdila pri pripájaní sa na internet v škole a v domácnosti u príbuzných. Boli to respondenti z Nitrianskeho kraja, ktorí v najvyššom percente uvádzali školu ako miesto pripájania sa na internet, naopak, najmenej z Trenčianskeho, Bratislavského a Žilinského kraja (BA: 64,8 %; TT: 76,1 %; TN: 63,6 %; NR: 84,2 %; ZA: 67,3 %; BB: 75,9 %; PO: 71,8 %; KE: 77,5 %). V domácnosti u príbuzných sa o niečo menej pripájali k internetu žiaci z Nitrianskeho a Žilinského kraja (BA: 87,0 %; TT: 87,0 %; TN: 83,1 %; NR: 75,2 %; ZA: 78,9 %; BB: 86,3 %; PO: 80,6 %; KE: 84,6 %).

Porovnaním výsledkov za sledované roky 2019 a 2021 sa zistilo, že **k zmene došlo iba pri pripájaní sa na internet v domácnosti u príbuzných a vonku**, kedy sa pri oboch možnostiach zaznamenal nárast vyšší ako 5 percentuálnych bodov. Pri ostatných miestach sa výrazné zmeny nezistili.

Tabuľka 12: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Miesto používania internetu	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
V mojej izbe alebo spoločnej izbe so súrodencami	96,4	94,9	-1,5
V spoločnej izbe	89,6	87,2	-2,4
U kamaráta	83,5	85,2	1,7
U príbuzných	77,8	83,0	5,2
Vonku	70,4	76,9	6,5
V škole	73,5	72,3	-1,2

Znenie otázky: Na ktorom z týchto miest v súčasnej dobe používate internet? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

- **94,9 %** žiakov základných a stredných škôl **používa internet doma** vo vlastnej alebo spoločnej izbe so súrodencami.
- V priemere iba **72,3 %** opýtaných používa internet **v škole**, výrazne častejšie žiaci v stredných školách a v Nitrianskom kraji.
- Mimo domova vonku sa častejšie k internetu pripájajú žiaci stredných škôl a tí z väčších miest podľa veľkosti bydliska.

Aktivity na internete

Je zrejmé, že väčšina detí a dospelých vo veku 12 až 18 rokov používa internet každý deň, trávi na ňom veľa času (najmä starší žiaci). Na internet sa pripájajú z rôznych miest a zariadení. To vedie k otázke: čo vlastne robia mladí ľudia na internete? V dotazníku sme respondentom predložili zoznam aktivít, ktoré môžu byť vykonávané online a opýtali sa ich ako často sa daným aktivitám venujú. Respondenti mohli odpovedať na 5-stupňovej škále: každý deň, takmer každý deň, 1 alebo 2x za týždeň, 1 alebo 2x za mesiac alebo nikdy/takmer nikdy. Tabuľka 13 udáva percento respondentov, ktorí sa venovali daným aktivitám v súčte kategórií takmer každý deň a každý deň.

Tabuľka 13: Aktivity na internete (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Komunikácia s rodinou, kamarátmi	82,0	74,3	90,1	85,7	78,1	74,4	78,2	90,4
Sledovanie videí	79,6	73,7	85,9	80,1	79,0	74,3	76,7	85,7
Sociálne siete	74,2	65,3	83,7	77,5	70,8	63,5	70,4	84,3
Hranie hier	45,1	50,5	39,3	28,5	61,5	54,3	47,3	37,5
Vyhľadávanie informácií z oblasti záujmov	36,5	31,4	41,9	35,8	36,9	28,0	35,3	42,3
Sťahovanie hudby, filmov, hier	34,9	33,2	36,7	33,0	36,7	34,1	34,6	35,7
Čítanie novín, časopisov, portálov	32,4	28,8	36,2	33,5	31,2	27,2	30,5	37,3
Získavanie praktických informácií	31,3	26,0	36,8	30,8	31,4	24,9	29,3	36,7
Používanie e-mailu	27,4	23,2	32,0	24,6	30,4	20,0	25,9	33,3
Sťahovanie nových aplikácií	18,3	20,4	16,0	14,1	22,4	20,9	19,0	16,0
Vkladanie správ alebo príspevkov pod články, do skupín, na web	14,0	14,7	13,2	11,5	16,3	13,3	14,5	13,7
Tvorba videí, hudby a ich zdieľanie	12,4	13,7	11,1	12,0	12,8	13,3	13,2	11,2

Znenie otázky: Ako často sa venujete nasledujúcim aktivitám na internete? Percentuálny údaj vyjadruje súčet kategórií takmer každý deň a každý deň.

Ako vyplýva z tabuľky, žiaci vo veku 12 až 18 rokov používajú internet najčastejšie na komunikáciu a zábavu. **Najpopulárnejšími aktivitami sú komunikácia s rodinou, priateľmi (82,0 %), sledovanie videí (79,6 %) a činnosť na sociálnych sieťach (74,2 %).** Takmer polovica respondentov označila aj hranie hier. Čítaniu online médií, vyhľadávaniu informácií, ktoré mladých ľudí zaujímajú (podľa ich záujmov) a získavaniu praktických informácií sa venuje približne tretina opýtaných. Vkladanie príspevkov pod články, statusy, do skupín alebo prezentovanie sa vlastnou tvorbou na internete patrí k menej frekventovaným aktivitám.

Takmer všetky sledované aktivity na internete diferencoval stupeň vzdelania okrem čítania online médií, sťahovania hudby, filmov, hier, softvéru a nových aplikácií, ktorým sa žiaci venovali s podobnou intenzitou. Používaniu emailu, komunikácii, sociálnym sieťam, sledovaniu videí, vyhľadávaniu a získavaniu informácií sa viac venovali žiaci stredných škôl, hranie hier a nahrávanie vlastnej tvorby zas žiaci základných škôl.

Gymnazisti sa vo väčšej miere na internete denne venovali čítaniu online médií a vyhľadávaniu informácií, ktoré ich zaujímali, napr. z histórie, o prírode a pod., žiaci stredných odborných škôl zas hranie hier, sťahovaniu nových aplikácií, vkladaniu správ alebo príspevkov na webové stránky, pod článkami alebo v diskusných fórach ako aj tvorbe a zdieľaní vlastnej tvorby na internete.

Podľa pohlavia sa najväčšie rozdiely zistili pri hraní hier. Väčšina chlapcov ich hrávala denne alebo takmer denne (61,5 %), pričom u dievčat to bola iba približne tretina (28,5 %) a výrazne viac dievčat potvrdilo, že hry nehrajú vôbec (31,6 %; chlapci: 11,3 %). Chlapci si s vyššou intenzitou sťahovali aj nové aplikácie, naopak, dievčatá častejšie uvádzali komunikáciu s priateľmi, rodinou (85,7 %; chlapci: 78,1 %).

Vek diferencoval takmer všetky aktivity na internete okrem sťahovania nových aplikácií; hudby, filmov alebo hier a tvorby a zdieľania vlastnej tvorby. Pri väčšine sa vekom zvyšovala aj intenzita ich vykonávania okrem hrania hier, kde naopak, vekom klesala.

Kraj diferencoval činnosť mladých ľudí na internete pri hraní hier a vkladaní správ alebo príspevkov na webovú stránku, pod článkami, do skupín. Hranie hier sa denne venovala viac ako polovica žiakov z Trnavského (58,4 %) a polovica z Trenčianskeho (52,2 %) a Nitrianskeho kraja (47,5 %), výrazne menej žiaci z Prešovského kraja (32,3 %; BA: 45,7 %, ZA: 37,9 %; BB: 40,2 %, KE: 43,7 %). Denné vkladanie príspevkov na web alebo do diskusných fór bolo viac frekventované v Trnavskom (25,2 %), Bratislavskom (16,7 %) a Nitrianskom kraji (14,9 %; TN: 12,2 %, ZA: 9,7 %, BB: 10,7 %, PO: 10,5 %, KE: 9,3 %).

Na základe porovnania údajov v roku 2019 a 2021 možno konštatovať, že došlo k zmenám v intenzite niektorých vykonávaných aktivít na internete (tabuľka 14). Výrazne stúpol podiel žiakov, ktorí intenzívne hrali hry (nárast o 17,5 p. b.). Denná frekvencia sa zvýšila aj pri vkladaní príspevkov, správ na internetové stránky, pod články alebo do skupín (o 5,7 p. b.), prehliadaní internetu pre zábavu a sťahovaní nových aplikácií (obe o 4,6 p. b.), sťahovaní hudby, filmov, hier (o 4,4 p. b.). Naopak, znížila sa intenzita čítania správ na internete (pokles o 11,6 p. b.), ale aj získavania praktických informácií (o 6,0 p. b.) a aktivita na sociálnych sieťach (o 5,7 p. b.). Uvedené naznačuje, že **hranie hier vytlačilo viacero iných aktivít na internete**, ktoré predtým žiaci denne vykonávali vo väčšej miere.

Tabuľka 14: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Aktivity na internete	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Komunikácia s rodinou, kamarátmi	85,3	82,0	-3,3
Sledovanie videí	75,0	79,6	4,6
Sociálne siete	79,9	74,2	-5,7
Hranie hier	27,6	45,1	17,5
Vyhľadávanie informácií, ktoré ma zaujímajú	-	36,5	-
Sťahovanie hudby, filmov, hier alebo softvéru z internetu	30,5	34,9	4,4
Čítanie správ na internete	44,0	32,4	-11,6
Získavanie praktických informácií z internetu	37,3	31,3	-6,0
Používanie e-mailu	25,2	27,4	2,2
Sťahovanie nových aplikácií	13,7	18,3	4,6
Vkladanie správ alebo príspevkov na webovú stránku, pod článkami, do skupín	8,3	14,0	5,7
Tvorba videí, hudby a ich zdieľanie	9,2	12,4	3,2

Znenie otázky: Ako často sa venujete nasledujúcim aktivitám na internete? Percentuálny údaj vyjadruje súčet kategórií „takmer každý deň“ a „každý deň“.

- **Sociálne siete** denne navštívi 74,2 % žiakov základných a stredných škôl vo veku 12 až 18 rokov.
- **Na komunikáciu s kamarátmi alebo rodinou** používa denne internet až 82,0 % opýtaných.
- **Na online videa** sa denne pozerá 79,6 % detí a dospelých.
- Naopak, 25 % žiakov nikdy alebo takmer nikdy nečítalo online médiá na internete.
- **Dievčatá** častejšie na internete komunikujú s priateľmi a rodinou, **chlapci** častejšie hrajú hry alebo si sťahujú nové aplikácie do mobilu.
- Väčšina aktivít je početnejšia **u starších žiakov** s výnimkou hrania online hier, ktoré je naopak najfrekventovanejšie u najmladších žiakov.
- **Hranie online hier** sa najviac venujú žiaci z Trnavského kraja, **písaniu statusov, komentárov pod články a do internetových komunít** zas žiaci z Trnavského, Bratislavského a Nitrianskeho kraja.

Aktivity súvisiace so školou

Na otázku, či respondenti používajú internet v škole, takmer tretina (27,7 %) odpovedala, že nie. Tento údaj však treba doplniť ďalším zistením, že používanie internetu v škole sa zvyšuje s vekom. Vo vekovej kategórii 12 až 13 rokov 48,3 % používa internet v škole, medzi 14 až 15-ročnými 72 % a vo veku 16 až 18 rokov až 85,9 % žiakov. *Tabuľka 15* udáva percento žiakov, ktorí používali internet na aktivity, ktoré súviseli so školou.

Tabuľka 15. Aktivity na internete súvisiace so školou (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Komunikácia cez sociálne siete so spolužiakmi o školských úlohách	94,3	93,0	95,7	96,5	92,1	91,3	94,1	96,3
Práca do školy	93,1	91,7	94,5	96,3	89,8	90,9	93,4	94,0
Orientácia v učive	90,5	89,8	91,2	92,0	89,0	87,0	92,3	90,7
Kontrola oznámení na stránke školy	89,0	87,1	91,0	91,0	86,9	86,1	88,6	91,2
Vypracovávanie domácej úlohy na PC/notebooku/tablete	86,4	82,5	90,5	87,5	85,2	78,6	86,8	90,4
Sťahovanie, nahrávanie alebo prehliadanie materiálov na/z internetovej stránky školy	85,1	82,4	88,0	86,8	83,4	78,3	85,9	88,3
Komunikácia s učiteľmi a odosielanie domácich úloh alebo iných prác do školy	84,6	80,8	88,6	85,4	83,7	76,8	85,0	88,5
Sťahovanie vzdelávacích aplikácií	47,5	47,2	47,9	48,7	46,4	46,1	48,2	47,7

Znenie otázky: Ako často sa venujete nasledujúcim aktivitám na internete, ktoré súvisia so školou? Percentuálny údaj vyjadruje súčet kategórií 1-2x za mesiac, 1-2x za týždeň, takmer každý deň a každý deň. Dopočet do 100 % predstavuje kategóriu nikdy/takmer nikdy.

Spomedzi 8 ponúknutých aktivít bola komunikácia so spolužiakmi o školských úlohách prostredníctvom sociálnych sietí alebo komunikačných aplikácií najdominantnejšia, najmä u starších žiakov. Komunikácia so spolužiakmi v súčte odpovedí takmer každý deň a každý deň predstavuje 57,1 % žiakov vo vekovej kategórii 12 až 13 rokov, 59,7 % pri 14 až 15-ročných a až 75,5 % pri najstarších žiakoch vo veku 16 až 18 rokov. Pravdepodobne druhou najintenzívnejšou v poradí sa vplyvom zatvorených škôl počas pandémie stala kontrola oznámení na stránke školy. Tejto aktivite sa denne venovala približne polovica žiakov (47,5 %). Prehliadanie internetu kvôli príprave do školy a orientácii v učive uviedlo v rozmedzí 90,5-93,1 % opýtaných. Týmto aktivitám sa žiaci venovali zriedkavejšie od párkrát do týždňa alebo do mesiaca, denne približne 40 % žiakov. Sťahovaniu, nahrávaniu alebo prehliadaniu materiálov zo stránky školy sa polovica respondentov (49,2 %) venovala zriedkavo párkrát týždenne alebo mesačne, iba viac ako tretina (35,9 %) intenzívnejšie. Podobné rozloženie odpovedí sa zistilo aj pri vypracovávaní domácich úloh (zriedkavo: 54,9 %, denne/takmer denne: 31,5 %).

Komunikáciu s učiteľmi (cez email, aplikácie) kvôli domácim úlohám a iným prácam do školy intenzívne potvrdilo 27,2 % (viac starší žiaci), zriedkavo 57,3 % opýtaných a vôbec sa jej nevenovalo 15,4 % respondentov. Absencia kontaktu s učiteľmi prostredníctvom internetu bola najviac prítomná pri najmladšej vekovej kategórii (12-13 rokov), potom pri žiakoch s nižším počtom obyvateľov v mieste bydliska a podľa kraja najmä u žiakov Žilinského, Prešovského a Banskobystrického kraja.

Na základe druhostupňovej analýzy sa zistilo, že žiaci stredných škôl sa intenzívnejšie ako žiaci základných škôl venovali komunikácii s učiteľmi a odosielaniu domácich úloh alebo iných prác do školy; komunikácii so spolužiakmi o školských úlohách; sťahovaniu, nahrávaniu alebo prehliadaniu materiálov na/z internetovej stránky školy, kontrole oznámení na internetovej stránke školy a vypracovávaniu domácich úloh na PC, notebooku alebo tablete. Typ strednej školy diferencoval frekvenciu dvoch online aktivít. Gymnazisti viac ako žiaci stredných odborných škôl uvádzali prehliadanie internetu kvôli práci do školy (49,8 %³; SOŠ: 41,5 %) a používanie sociálnych sietí na komunikáciu so spolužiakmi o školských úlohách (80,0 %; SOŠ: 71,3 %).

Aj podľa pohlavia sa zistili rozdiely pri dvoch aktivitách. Dievčatá sa vo väčšej miere ako chlapci venovali prezeraniu internetu kvôli práci do školy (47,3 %; chlapci: 38,0 %) a používaniu sociálnych sietí na komunikáciu so spolužiakmi (70,7 %; chlapci: 59,6 %).

Súvislosť rozdielov s vekom sa potvrdila pri komunikácii so spolužiakmi prostredníctvom sociálnych sietí alebo komunikačných aplikácií; sťahovaní, nahrávaní alebo prehliadaní materiálov na/z internetovej stránky školy; kontrole stránky školy a vypracovávaní domácich úloh na digitálnych zariadeniach. Všetky uvedené aktivity boli najviac prítomné vo vekovej kategórii 16 až 18 rokov.

Podľa kraja sa zistili rozdiely pri dvoch aktivitách. Dennú kontrolu oznámení na internetovej stránke školy uvádzala polovica žiakov z Nitrianskeho (55,1 %), Trnavského (52,6 %), Trenčianskeho (52,0 %), Prešovského (50,5 %) a Bratislavského kraja (49,9 %), výrazne menej v Košickom kraji (30,7 %; ZA: 41,1 %, BB: 43,7 %). Vypracovanie úloh na PC, notebooku alebo tablete dominovali v Nitrianskom (48,2 %), naopak, najmenej bolo zastúpené v Košickom kraji (21,8 %; BA: 25,3 %, TT: 29,4 %, TN: 28,6 %, ZA: 35,6 %, BB: 25,9 %, PO: 38,0 %).

³ Percentuálny údaj vyjadruje súčet kategórií takmer každý deň a každý deň.

V porovnaní s rokom 2019 došlo k nárastu podielu žiakov, ktorí sa denne venovali skúmaným online aktivitám súvisiacimi so školou. Najvýraznejší nárast sa zistil pri prehliadaní internetu kvôli práci do školy (nárast o 20,7 p. b.), vypracovávaní domácich úloh na PC, notebooku alebo tablete (o 20,1 p. b.), prehliadaní internetu kvôli orientácii v učive (o 18,0 p. b.) a komunikácii s učiteľmi, odosielaní úloh a prác do školy (o 17,4 %). Žiaci viac sťahovali/nahrávali/prehliadali aj materiály zo školskej stránky, používali sociálne siete na komunikáciu so spolužiakmi o úlohách. Najmenej narástla kontrola oznámení na stránke školy a sťahovanie vzdelávacích aplikácií. Možno konštatovať, že zmena spôsobu výučby a komunikácie so žiakmi počas zatvorených škôl mala za následok výrazný nárast aktivity žiakov na internete, ktorá súvisela so školou.

Tabuľka 16: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Aktivity na internete súvisiace so školou	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Používanie sociálnych sietí na komunikáciu so spolužiakmi o školských úlohách	56,7	65,2	8,5
Kontrola oznámení na internetovej stránke školy	42,8	47,5	4,7
Prehliadanie internetu kvôli práci do školy	22,0	42,7	20,7
Prehliadanie internetu kvôli orientácii v učive	19,4	37,4	18,0
Sťahovanie, nahrávanie alebo prehliadanie materiálov na/z internetovej stránky mojej školy	22,5	35,9	13,4
Vypracovávanie domácej úlohy na PC/notebooku/tablete	11,4	31,5	20,1
Používanie e-mailu, komunikačných aplikácií na komunikáciu s učiteľmi a odosielanie domácich úloh alebo iných prác do školy	9,8	27,2	17,4
Sťahovanie vzdelávacích aplikácií	7,4	12,0	4,6

Znenie otázky: Ako často sa venujete nasledujúcim aktivitám na internete, ktoré súvisia so školou? Percentuálny údaj vyjadruje súčet kategórií takmer každý deň a každý deň.

- **Najdominantnejšou online aktivitou súvisiacou so vzdelávaním bola komunikácia so spolužiakmi o školských úlohách, často sa jej venovalo 65,2 % žiakov základných a stredných škôl.**
- **Surfovaniu na internete kvôli príprave do školy, orientácii v učive sa často venovalo približne 40 % žiakov.**
- I keď sa **komunikácia s učiteľmi prostredníctvom internetu** oproti roku 2019 výrazne zintenzívnila (nárast o 17,4 p. b.), až v 15 % opýtaných to tak v roku 2021 nebolo. A to najmä u najmladších žiakov, potom pochádzajúcich z vidieckych oblastí a najmä u žiakov zo Žilinského, Prešovského a Banskobystrického kraja.

Zručnosti a schopnosti pri používaní internetu

Pod schopnosťami pri používaní internetu rozumieme, aké zručnosti a znalosti o používaní internetu na webových stránkach a sociálnych sieťach majú mladí ľudia. Zohrávajú významnú rolu pri znižovaní výskytu online rizík. Žiaci s väčšími schopnosťami v tomto smere sú aj schopnejší na takéto riziká reagovať (napr. zmeniť si nastavenie súkromia, zablokovať osobu, s ktorou nemajú záujem pokračovať v komunikácii a pod.). Respondenti hodnotili 8 ponúknutých digitálnych zručností na škále *áno* alebo *nie*.

Tabuľka 17 udáva percento žiakov, ktorí potvrdili, že majú uvedené schopnosti. Schopnosť porovnať webové stránky, vymazať históriu navštívených stránok, zmeniť nastavenie súkromia a blokovať správy vo väčšej miere potvrdili žiaci stredných škôl. Ostatné sledované digitálne zručnosti hodnotili so žiakmi základných škôl podobne. Vo vzťahu k typu strednej školy sa zistilo, že žiaci gymnázií vo väčšej miere potvrdili, že vedia porovnať rôzne webové stránky za účelom overenia si pravdivosti zverejnených informácií (88,8%; SOŠ: 81,0 %).

Hodnotenie takmer všetkých sledovaných digitálnych schopností diferencoval vek okrem zmeny nastavenia filtra stránok, ktoré žiak môže alebo nemôže vidieť a schopnosti nájsť informácie o tom ako používať internetové zabezpečenie. **S vyšším vekom sa zvyšoval aj podiel žiakov, ktorí deklarovali skúmané digitálne zručnosti.**

Tabuľka 17: Hodnotenie zručnosti a schopnosti pri používaní internetu (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Blokovať správy	90,2	86,8	93,8	91,8	88,6	86,0	89,2	93,5
Zmeniť nastavenie súkromia v profile na sociálnej sieti	86,6	82,9	90,6	89,3	84,0	79,9	86,7	90,2
Blokovať nevyžiadajú poшту alebo spam	84,6	81,2	88,3	85,4	83,8	79,6	83,3	88,8
Vymazať históriu navštívených stránok	86,3	82,6	90,1	88,0	84,5	81,1	85,0	90,5
Pridať webovú stránku do obľúbených	81,3	78,1	84,6	80,8	81,7	75,7	79,8	85,9
Nájsť informácie o používaní internetového zabezpečenia	80,1	77,3	83,0	80,5	79,8	77,1	79,0	82,8
Porovnať rôzne webové stránky z hľadiska ich pravdivosti	79,6	75,7	83,7	78,9	80,3	70,7	79,7	84,3
Zmeniť nastavenie filtra	60,4	58,5	62,4	55,6	65,1	54,9	60,5	63,0

Znenie otázky: Ktorú činnosť viete urobiť na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Menší počet žiakov z najmenších obcí a miest bol zistený v prípade potvrdenia schopnosti zmeniť nastavenie filtra stránok, ktoré môžu, alebo nemôžu žiaci vidieť (do 2 000: 57,0 %; 2 001-10 000: 54,7 %; 10 001-50 000: 62,4 %; 50 001-100 000: 73,6 % a nad 100 000: 62,5 %).

To, v akom kraji žijú žiaci, ovplyvňovalo vnímanie päť sledovaných schopností (tabuľka 18). Schopnosť porovnať rôzne internetové stránky z hľadiska pravdivosti zverejnených informácií častejšie deklarovali žiaci z Bratislavského, Trnavského a Nitrianskeho kraja než v ostatných krajoch. Zmeniť nastavenie filtra stránok, ktoré môžu alebo nemôžu žiaci vidieť, potvrdili v menšej miere žiaci z Prešovského a Žilinského kraja. Pridanie nejakej internetovej stránky do obľúbených bolo zastúpenejšie u žiakov z Bratislavského, Banskobystrického, Trenčianskeho a Trnavského kraja než v ostatných krajoch. Vymazať históriu navštívených stránok najmenej uvádzali žiaci v Prešovskom kraji. Schopnosť nájsť informácie o tom ako používať internetové zabezpečenie v menšej miere deklarovali žiaci z Prešovského a Nitrianskeho kraja.

Tabuľka 18: Signifikantné rozdiely podľa kraja (v%)

Hodnotenie zručnosti a schopnosti pri používaní internetu	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Porovnať rôzne webové stránky	87,2	83,1	74,6	84,3	74,6	81,9	74,8	74,2
Zmeniť nastavenie filtra	62,9	69,0	61,6	60,1	55,4	60,3	50,2	61,7
Pridať webovú stránku do obľúbených	86,5	81,2	84,0	77,5	75,8	85,9	75,3	82,7
Vymazať históriu navštívených stránok	89,2	87,5	88,6	85,6	86,1	89,8	75,2	88,3
Nájsť informácie o tom ako používať internetové zabezpečenie	87,0	81,6	81,0	73,8	76,7	84,0	73,1	84,0

Znenie otázky: Ktorú činnosť viete urobiť na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Porovnanie výsledkov v rokoch 2019 a 2021 ukázalo, že hodnotenie sledovaných digitálnych zručnosti a schopnosti žiakov pri používaní internetu sa výrazne nezmenilo. O niečo viac žiakov potvrdilo, že vedia zmeniť nastavenie filtra stránok, ktoré je im povolené alebo zakázané vidieť (nárast o 2,4 p. b.) a menej deklarovali schopnosť vymazať históriu navštívených stránok (pokles o 1,9 p. b.).

Tabuľka 19: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Hodnotenie zručnosti a schopnosti pri používaní internetu	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Blokovať správy od niekoho, od koho ich nechcete dostávať	89,8	90,2	0,4
Vymazať históriu navštívených stránok	88,2	86,3	-1,9
Zmeniť nastavenie súkromia v profile na sociálnej sieti	85,7	86,6	0,9
Blokovať nevyžiadajú poštu alebo spam	83,2	84,6	1,4
Porovnať rôzne webové stránky z hľadiska ich pravdivosti	78,9	79,6	0,7
Nájsť informácie o tom ako používať internetové zabezpečenie	78,7	80,1	1,4
Nájsť informácie o tom ako používať internetové zabezpečenie	78,7	80,1	1,4
Zmeniť nastavenie filtra, ktorým počítač/internetový prehliadač filtruje stránky, ktoré (ne)môžete vidieť	58,0	60,4	2,4

Znenie otázky: Ktorú činnosť viete urobiť na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

- 90,2 % dospelých vie ako **odstrániť ľudí zo svojich kontaktov.**
- 86,6 % opýtaných vie **zmeniť nastavenie súkromia v profile na sociálnych sieťach.**
- 79,6 % dospelých si vie na internete **overiť pravdivosť informácií.**
- **Viac gymnazistov (88,8 %) ako žiakov stredných odborných škôl (81,0 %) si vie overiť na internete pravdivosť informácií.**
- **Väčšina digitálnych zručností a schopností je rozvinutejšia u starších žiakov.**

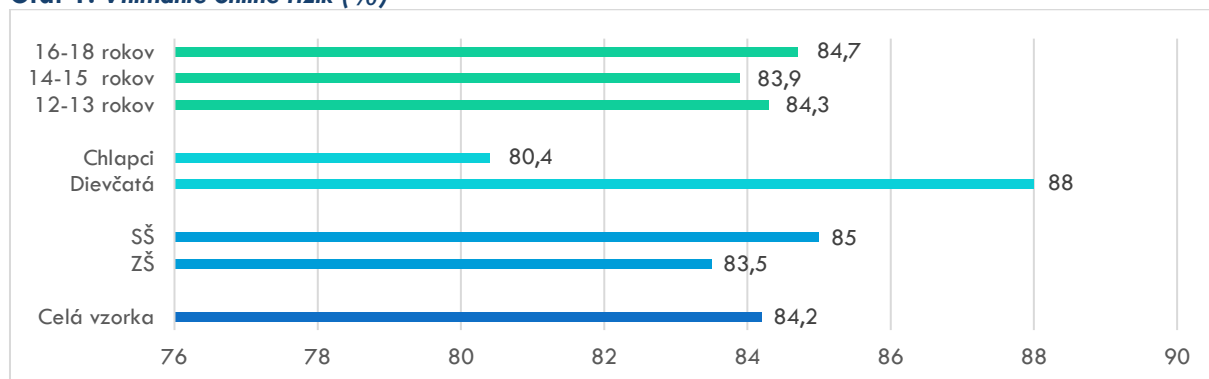
Online riziká

V tejto kapitole sa zaoberáme mapovaním skúseností mladých ľudí na internete, ktoré môžu mať negatívny dopad na ich psycho-sociálny vývoj. Zaujímalo nás, do akej miery si mladí ľudia uvedomujú existenciu rizík spojených s používaním internetu, či a s akou frekvenciou sa stretli za posledný rok s jednotlivými online rizikami (násilné obsahy, sexuálne obsahy, zverejňovanie osobných údajov a informácií, agresívne správanie, nátlak na poslanie foto/video/stretnutie, nátlak na poslanie foto/video bez súhlasu, nátlak na sexuálny styk, phishing a internetový podvod) a na záver od koho dostali radu o bezpečnom používaní internetu.

Vnímanie online rizík

Väčšina žiakov základných a stredných škôl (84,2 %) si uvedomuje, že na internete sa možno stretnúť s obsahmi alebo správaním, ktoré by ich mohlo obťažovať alebo vyvieť z miery. Iba 15,8 % opýtaných malo na to opačný názor. Ako vidieť z grafu 1, významné rozdiely sa zistili iba podľa pohlavia, väčšie obavy z online rizík vyjadrili dievčatá ako chlapci.

Graf 1: Vnímanie online rizík (%)

Znenie otázky: *Myslíte si, že sú na internete veci, ktoré by mohli obťažovať ľudí vo vašom veku? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.*

Porovnanie výsledkov s rokom 2019 ukázalo, že **došlo k zníženiu obáv z rizík spojených s používaním internetu** (rok 2019: 89,9 %; pokles o 5,7 p. b.).

Násilné obsahy

Prvým z online rizík, ktorým sa budeme venovať a s ktorými sa deti a dospelávajúci na internete môžu stretnúť, sú násilné a šokujúce obsahy. Patria tam napríklad hororové a násilné scény z filmov, hudobné videoklipy s násilnými scénami, hrané násilné scény, fotografie obetí nešťastí, záznamy z bitiek, fotografie alebo videá z vojen, týranie zvierat, mučenie, popravy, videá zachytávajúce brutálne násilie, znásilnenie alebo násilie na zvieratách⁴. Až 64,5 % mladých ľudí považovalo násilné obsahy na internete v roku 2019 za obťažujúce⁵. Preto nás zaujímalo ako často sa na internete za posledný rok s nimi stretli (škála od 1 do 5: 1 = nikdy alebo takmer nikdy, 2 = 1 alebo 2x za rok, 3 = 1 alebo 2x za mesiac, 4 = 1 alebo 2x za týždeň, 5 = takmer každý deň alebo každý deň).

S násilnými alebo šokujúcimi obsahmi malo dennú skúsenosť 8,0 % mladých ľudí, týždennú 14,5 %, mesačnú 18,5 % a raz alebo dvakrát ročne sa s nimi stretla 21,4 % opýtaných. Za posledný rok nemala takúto skúsenosť polovica žiakov základných škôl v porovnaní s pätinou žiakov stredných škôl. Významné rozdiely sa potvrdili aj podľa veku. S vyšším vekom sa zvyšoval aj počet žiakov, ktorí potvrdili takúto skúsenosť.

⁴ www.zodpovedne.sk

⁵ JANKOVÁ, M.: Význam internetu a sociálnych sietí v živote žiakov základných a stredných škôl. Záverečná správa z výskumu. CVTI SR, Bratislava 2019.

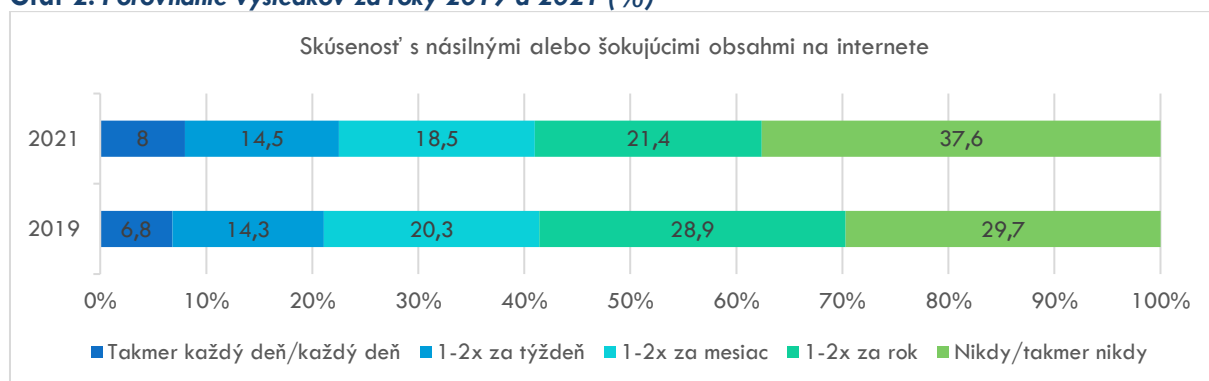
Tabuľka 20: Skúsenosť s násilnými alebo šokujúcimi obsahmi na internete (%)

n=2 491		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/ takmer nikdy
CELÁ VZORKA – SR		8,0	14,5	18,5	21,4	37,6
POHLAVIE	dievčatá	8,4	15,2	20,5	22,5	33,4
	chlapci	7,5	13,7	16,7	20,3	41,8
VEK	12-13 rokov	7,4	9,1	10,2	16,1	57,3
	14-15 rokov	7,4	13,2	16,9	23,1	39,4
	16-18 rokov	8,9	18,8	25,0	22,7	24,7
TYP ŠKOLY	ZŠ	7,1	11,0	13,5	19,3	49,1
	SŠ	8,9	18,1	23,9	23,7	25,3

Znenie otázky: *Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?*

Ako vyplýva z grafu 2, v porovnaní s rokom 2019 došlo k poklesu výskytu skúsenosti detí a dospelých s násilnými alebo šokujúcimi obsahmi na internete (pokles o 7,9 p. b.).

Graf 2: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Znenie otázky: *Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?*

- **84,2 %** detí a dospelých sa domnieva, že na internete sa možno stretnúť s obsahmi alebo správaním, ktoré by mladých ľudí v ich veku mohlo obťažovať alebo vyvieť z miery.
- S násilnými alebo šokujúcimi obsahmi na internete malo skúsenosť **62,4 %**, z toho takmer každý desiaty/a opýtaný denne.
- Častejšie boli vystavení násilným alebo šokujúcim obsahom na internete žiaci stredných škôl a podľa veku starší žiaci.
- V porovnaní s rokom 2019 došlo k poklesu výskytu skúseností detí a dospelých s násilnými alebo šokujúcimi obsahmi na internete.

Sexuálne obsahy

Jedným z vážnych problémov pri používaní internetu u detí a dospelých je široká dostupnosť sexuálnych obsahov zahrňujúcich pornografiu alebo aj iný typ sexuálneho obsahu. Aj tieto materiály považuje väčšina mladých ľudí (63,8 %) za obťažujúce.

Aspoň párkrát do mesiaca a častejšie videlo na internete sexuálne obsahy 40,9 % detí a dospelých. Podľa stupňa vzdelania výrazne častejšie žiaci stredných škôl. Nie je prekvapením, že s vyšším vekom narastá aj skúsenosť dospelých so sexuálnymi obsahmi na internete. So sexuálnymi obsahmi sa denne na mobile, počítači alebo podobnom zariadení stretáva 5,7 % detí vo vekovej kategórii 12-13 rokov, ale až 17,1 % dospelých v kategórii 16-18 rokov. Skúsenosť so sexuálnymi obsahmi na internete je u chlapcov a dievčat podobná.

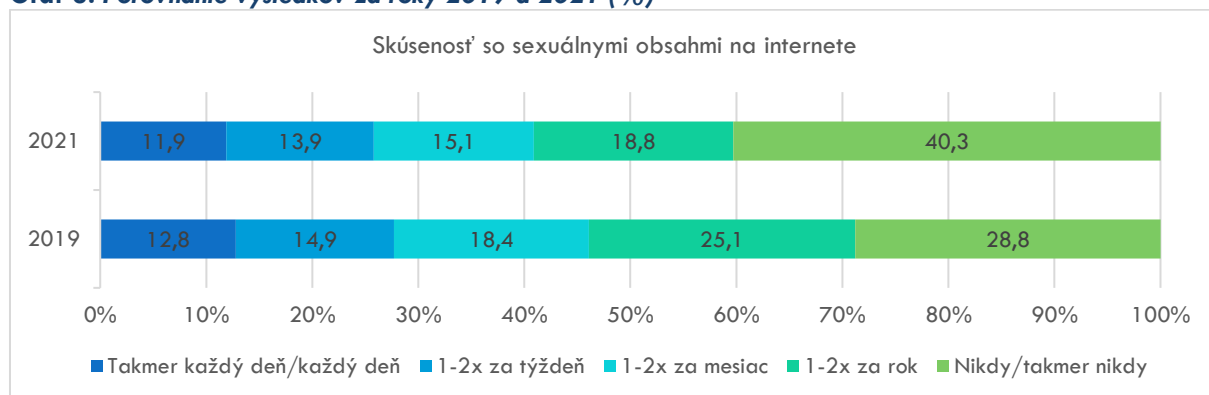
Tabuľka 21: Skúsenosť so sexuálnymi obsahmi na internete (%)

n=2 480		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/takmer nikdy
CELÁ VZORKA – SR		11,9	13,9	15,1	18,8	40,3
POHLAVIE	dievčatá	9,0	14,0	17,8	20,3	38,9
	chlapci	14,7	13,9	12,4	17,1	41,8
VEK	12-13 rokov	5,7	7,4	11,2	15,9	59,8
	14-15 rokov	10,1	13,7	12,7	18,4	45,0
	16-18 rokov	17,1	17,7	19,8	20,8	24,7
TYP ŠKOLY	ZŠ	7,4	9,9	11,7	17,3	53,6
	SŠ	16,6	18,1	18,7	20,4	26,2

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

Porovnaním výsledkov s predošlým zisťovaním sa ukázal **pokles výskytu skúsenosti detí a dospelých so sexuálnymi obsahmi na internete** o 11,5 p. b.

Graf 3: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

- **So sexuálnymi obsahmi** na internete malo skúsenosť **59,7 %**, z toho každý desiaty/a opýtaný denne.
- **Častejšie boli vystavení sexuálnym obsahom** na internete **žiaci stredných škôl** a podľa veku **starší žiaci**.
- **V porovnaní s rokom 2019** došlo k poklesu výskytu skúseností detí a dospelých **so sexuálnymi obsahmi na internete**.

Zverejňovanie osobných údajov alebo informácií

Zverejnenie osobných údajov alebo informácií bez súhlasu patrilo k najčastejšie uvádzaným online rizikám (67,5 %), ktoré deti a dospelávajúci vo veku 12 až 18 rokov pokladali za neprijateľné správanie na internete. Aspoň párkrát do mesiaca alebo častejšie sa so zneužitím osobných údajov alebo informácií stretlo 12,1 % opýtaných. Rozdiely sa potvrdili iba podľa typu strednej školy, skúsenosť so zneužitím osobných údajov mali častejšie žiaci stredných odborných škôl ako gymnazisti.

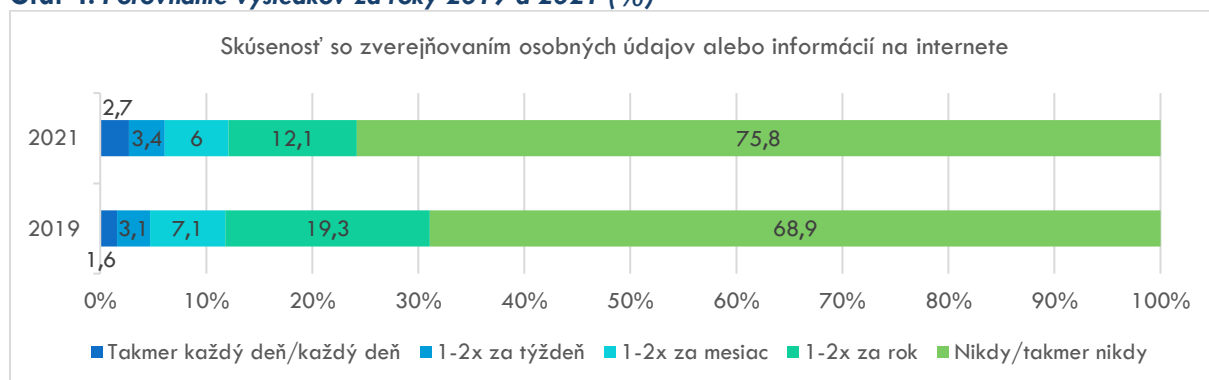
Tabuľka 22: Skúsenosť so sexuálnymi obsahmi na internete (%)

n=2 477		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/takmer nikdy
CELÁ VZORKA – SR		2,7	3,4	6,0	12,1	75,8
POHLAVIE	dievčatá	2,4	3,1	5,4	11,8	77,3
	chlapci	2,9	3,7	6,6	12,4	74,4
VEK	12-13 rokov	2,3	3,4	5,5	9,1	79,8
	14-15 rokov	3,1	4,1	6,9	11,0	74,9
	16-18 rokov	2,5	2,6	5,3	15,0	74,6
TYP ŠKOLY	ZŠ	2,7	4,2	6,7	9,7	76,6
	SŠ	2,7	2,5	5,3	14,7	74,9
	GYM	1,7	0,7	4,3	10,9	82,4
	SOŠ	3,2	3,5	5,8	16,8	70,7

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

V porovnaní s rokom 2019 došlo k poklesu výskytu skúseností detí a dospelávajúcich so zneužitím ich osobných údajov alebo informácií o 6,9 p. b.

Graf 4: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

- So zneužitím osobných údajov alebo informácií na internete malo skúsenosť **24,2 %** respondentov, z toho 2,7 % denne.
- Zneužitiu osobných údajov alebo informácií na internete **častejšie** čelili žiaci stredných odborných škôl než žiaci gymnázií.
- V porovnaní s rokom **2019** došlo k poklesu výskytu skúseností detí a dospelávajúcich so zneužitím osobných údajov/informácií na internete.

Online agresia a kyberšikanovanie

V dotazníku sme sa respondentov pýtali na frekvenciu osobnej skúsenosti s viacerými formami agresívneho správania na internete. O kyberšikanovaní možno hovoriť, ak sa agresívne správanie v online prostredí deje párkrát do mesiaca alebo častejšie a nie je to ojedinelá agresia. S kyberšikanovaním sa za posledný rok stretlo 25 % žiakov základných a stredných škôl. *Tabuľka 23* ukazuje, že najčastejšou formou útoku je zverejňovanie nepravdivých statusov, komentárov alebo správ, ktorým párkrát do mesiaca alebo aj častejšie čelilo 14,2 % detí a dospelých. Pri ostatných formách agresívneho správania sa výskyt pohyboval v rozmedzí od 11 % po 13,8 %. Jednu z foriem sexuálneho násillia (nátlak od známej alebo neznámej osoby za účelom sexuálneho styku) síce za posledný rok nezažila na internete väčšina žiakov (78,5 %), avšak každý/á desiaty/a mal/a s ním skúsenosť aspoň raz alebo dvakrát za rok (10,1 %), 4,9 % opýtaných mesačne, 3,4 % týždenne a 3,2 % denne.

Tabuľka 23: Formy agresívneho správania na internete (%)

	Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/ takmer nikdy
Zverejňovanie nepravdivých obsahov	3,6	4,1	6,5	14,6	71,3
Nátlak na poslanie fotografie, videa alebo stretnutie	2,9	4,2	6,7	11,1	75,1
Nátlak na poslanie videa, fotografie bez súhlasu	3,1	3,4	6,2	11,1	76,2
Nátlak na pridanie osoby medzi priateľov na sociálnej sieti	3,1	3,3	5,9	11,0	76,8
Nátlak na sexuálny styk	3,1	3,4	4,9	10,1	78,5
Zverejňovanie zraňujúcich obsahov	3,4	2,9	4,7	7,8	81,3

Znenie otázky: *Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?*

S takmer všetkými sledovanými prejavmi online agresie sa stretli vo vyššom počte žiaci stredných škôl (*tabuľka 24*), okrem zverejňovania zraňujúcich a nepravdivých obsahov, ktorým čelili na internete v podobnej miere.

Rozdiely podľa typu strednej školy ukázali, že žiaci stredných odborných škôl sa v online priestore častejšie stretávali so zverejňovaním nepravdivých obsahov o sebe (34,9 %; GYM: 21,0 %), zraňujúcich obsahoch (22,1 %; GYM: 11,8 %), nátlakom na pridanie osoby k priateľom na sociálne siete (30,8 %; GYM: 18,6 %), nátlakom na poslanie fotografie, videa, osobné stretnutie (35,2 %; 24,0 %) a nátlakom na poslanie fotografie, videa, ktoré nechceli vidieť (33,0 %; GYM: 23,1 %). Aj pri druhostupňovom triedení podľa pohlavia sa zistili menšie rozdiely. Dievčatá sa celkovo častejšie než chlapci stretli s nátlakom od známej alebo neznámej osoby za účelom poslanca osobnej fotografie, videa alebo stretnutia (29,2 %; chlapci: 20,6 %) a nátlakom s poslaním fotografie, videa, ktoré žiačka nemala záujem vidieť (27,9 %; chlapci: 19,7 %).

Podľa veku sa významnejšie rozdiely zistili pri nátlaku od známej alebo neznámej osoby na poslanie fotografie, videa alebo stretnutie. Z výsledkov vyplynulo, že s vyšším vekom žiakov sa zvyšoval aj podiel žiakov, ktorí mali za posledný rok skúsenosť s uvedeným správaním.

Tabuľka 24: Signifikantné rozdiely podľa stupňa vzdelania a veku (%)

		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/ takmer nikdy
Nátlak na poslanie fotografie, videa alebo stretnutie	12-13 r.	2,7	4,2	3,6	6,8	82,8
	14-15 r.	2,8	4,5	6,4	8,4	77,9
	16-18 r.	3,0	3,9	8,7	16,4	68,0
Nátlak na pridanie osoby medzi priateľ'ov na sociálnej sieti	ZŠ	2,9	3,8	5,2	8,2	79,9
	SŠ	3,2	2,7	6,6	13,9	73,5
Nátlak na poslanie fotografie, videa alebo stretnutie	ZŠ	2,5	4,2	5,6	6,6	81,1
	SŠ	3,2	4,2	7,8	16,0	68,7
Nátlak na poslanie videa, fotografie bez súhlasu	ZŠ	2,8	3,4	5,4	6,9	81,6
	SŠ	3,5	3,4	7,1	15,5	70,5
Nátlak na sexuálny styk	ZŠ	2,9	3,2	4,5	7,1	82,3
	SŠ	3,4	3,6	5,3	13,2	74,5

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

Z porovnania výsledkov s rokom 2019 vyplýva, že došlo k poklesu výskytu jednotlivých foriem agresívneho správania na internete okrem nátlaku na sexuálny styk, kde sa naopak, počet žiakov s touto skúsenosťou zvýšil o 2 p. b. (z 19,5 % na 21,5 %).

Tabuľka 25: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (%)

		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/ takmer nikdy
Zverejňovanie nepravdivých obsahov	2021	3,6	4,1	6,5	14,6	71,3
	2019	2,5	4,3	7,3	19,9	66,0
Nátlak na poslanie fotografie, videa alebo stretnutie	2021	2,9	4,2	6,7	11,1	75,1
	2019	2,3	2,7	7,5	16,3	71,2
Nátlak na pridanie medzi priateľ'ov na soc. sieti	2021	3,1	3,3	5,9	11,0	76,8
	2019	2,8	3,0	4,8	14,3	75,1
Nátlak na sexuálny styk	2021	3,1	3,4	4,9	10,1	78,5
	2019	3,2	2,0	3,9	10,4	80,5
Zverejňovanie zraňujúcich obsahov	2021	3,4	2,9	4,7	7,8	81,3
	2019	2,8	2,5	5,3	14,9	74,5

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obťažujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

- Najčastejšou formou online agresie bolo **zverejňovanie statusov, komentárov alebo správ s nepravdivými informáciami**.
- Agresívnemu správaniu na internete častejšie čelili **žiaci stredných** než základných škôl a **žiaci stredných odborných škôl** než gymnazisti.
- **Dievčatá** sa častejšie stretli s nátlakom od známej alebo neznámej osoby na poslanie osobnej fotografie, videa alebo stretnutia a s nátlakom na poslanie fotografie, videa, ktoré nemala žiačka záujem vidieť.
- V porovnaní s rokom 2019 **došlo k poklesu výskytu online agresie** okrem nátlaku na sexuálny styk prostredníctvom internetu.

Ďalšie online riziká

Ďalšími z potenciálnych online rizík, ktorým sme sa venovali, je posielanie nebezpečných emailov alebo správ s cieľom nainštalovať vírus (phishing) a internetové podvody, napríklad podvodné emaily, správy, telefonáty, eshopy so žiadosťou o peniaze.

Ako ukazuje *tabuľka 26* s phishingovými emailmi alebo správami malo skúsenosť za posledný rok párkrát do mesiaca alebo aj častejšie 16,2 % a s internetovými podvodmi 19,4 % detí a dospelých.

Rozdiely sa potvrdili podľa stupňa vzdelania, kedy s oboma online rizikami sa častejšie stretli žiaci stredných škôl. Vek diferencoval iba výskyt internetových podvodov, s vekom sa zvyšovala aj skúsenosť s týmto typom online rizika.

Tabuľka 26: Signifikantné rozdiely podľa stupňa vzdelania a veku (%)

		Každý deň/ takmer každý deň	1-2x za týždeň	1-2x za mesiac	1-2x za rok	Nikdy/takmer nikdy
CELÁ VZORKA – SR		3,2	4,3	8,7	17,7	66,1
Phishingové emaily/správy	dievčatá	2,5	3,9	9,0	19,1	65,6
	chlapci	3,9	4,8	8,5	16,3	66,5
	12-13 r.	3,4	4,2	6,8	13,4	72,3
	14-15 r.	3,3	4,4	8,1	14,9	69,3
	16-18 r.	2,9	4,3	10,4	23,2	59,2
	ZŠ	3,2	4,3	7,6	12,8	72,2
	SŠ	3,2	4,4	10,0	22,9	59,5
CELÁ VZORKA – SR		4,4	4,4	10,6	18,5	62,2
Internetové podvody	dievčatá	3,7	3,8	9,6	19,6	63,2
	chlapci	4,9	5,1	11,6	17,3	61,1
	12-13 r.	3,8	3,8	5,9	16,3	70,2
	14-15 r.	4,0	4,9	9,7	14,7	66,6
	16-18 r.	5,1	4,3	14,1	23,6	53,0
	ZŠ	3,8	4,2	7,5	14,7	69,8
	SŠ	5,0	4,7	13,8	22,4	54,0

Znenie otázky: Stretli ste sa osobne s nasledujúcimi obsahmi alebo správaním sa na internete za posledný rok?

- **33,9 %** detí a dospelých uviedlo, že dostali **nebezpečný email/správu s cieľom nainštalovať vírus** do mobilu alebo iného zariadenia.
- **37,9 %** detí a dospelých malo skúsenosť s **podvodným emailom, správou, telefonátom** a pod. so **žiadosťou o peniaze**.
- **Častejšie** čelili phishingovým emailom a internetovým podvodom **žiaci stredných** ako základných škôl.
- Skúsenosť s internetovými podvodmi **narastá s vekom**.

Kontrola aktivít žiakov na internete zo strany rodičov

Najvýznamnejším aktérmi, ktorí môžu ovplyvniť používanie internetu deťmi a dospelými, sú rodičia. Možno rozlíšiť aktívne, monitorovacie a reštriktívne pôsobenie rodičov. Aktívna mediácia zahŕňa komunikáciu rodiča a dieťaťa o používaní internetu, vysvetľovanie čo je na internete dobré a čo zlé. Technický monitoring

predstavuje kontrolu činnosti dieťaťa pomocou technických prostriedkov a reštriktívna mediácia zahŕňa stanovenie pravidiel o používaní internetu, napr. obmedzením času a aktivít, ktorým sa môže dieťa na internete venovať. Vplyv rodičov na ich deti sme sledovali v rovine rodičovského monitoringu/kontroly používania emailu, komunikačných aplikácií, sociálnych sietí, ale aj reštriktívnych opatrení – napríklad blokovanie webových stránok, limitovanie času stráveného na internete a pod. Ako vyplýva z *tabuľky 27*, **rodičia kontrolujú aktivity svojich detí na sociálnych sieťach, v komunikačných aplikáciách alebo v emailoch iba v malej miere**. Podľa vyjadrení žiakov je rodičmi kontrolovaná približne pätina opýtaných.

Tabuľka 27: Rodičovská kontrola (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Profil	19,1	24,6	13,3	20,4	17,8	28,3	19,4	13,7
Kontakty	18,1	26,1	9,8	18,7	17,7	27,2	21,3	9,8
Správny	17,1	24,8	8,9	15,7	18,5	27,5	19,7	8,4

Znenie otázky: Keď používate internet doma, kontrolujú vaši rodičia: ...? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Významné rozdiely sa zistili podľa stupňa vzdelania a veku. Výrazne častejšie rodičia monitorujú online aktivity žiakov základných škôl. Podľa veku sa zistilo, že rodičovská kontrola žiakov na internete s vekom klesala.

Ako vidieť z *tabuľky 28*, **oproti roku 2019 sa rodičovská kontrola žiakov na sociálnych sieťach, v komunikačných aplikáciách a elektronickej komunikácii výrazne nezmenila**. Mierny nárast sa zaznamenal pri správach (o 3,2 p. b.), naopak, mierny pokles pri kontrole sociálnych sietí (o 2,4 p. b.) a minimálna zmena pri kontaktoch.

Tabuľka 28: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Rodičovská kontrola žiaka	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Profil	21,5	19,1	-2,4
Kontakty	17,4	18,1	0,7
Správny	13,9	17,1	3,2

Znenie otázky: Keď používate internet doma, kontrolujú vaši rodičia: ...? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Podľa vyjadrení žiakov **reštriktívne opatrenia na kontrolu online aktivít svojich detí využívajú rodičia v minimálnej miere**. Najčastejšie si boli žiaci vedomí filtrovania alebo blokovania určitých webových stránok (7,5 %). O niečo menej aj limitovanie času stráveného na internete (6,8%) a kontrola navštívených stránok (6,0 %). Vedomosť o týchto prípadných opatreniach zo strany rodičov nemá približne tretina respondentov.

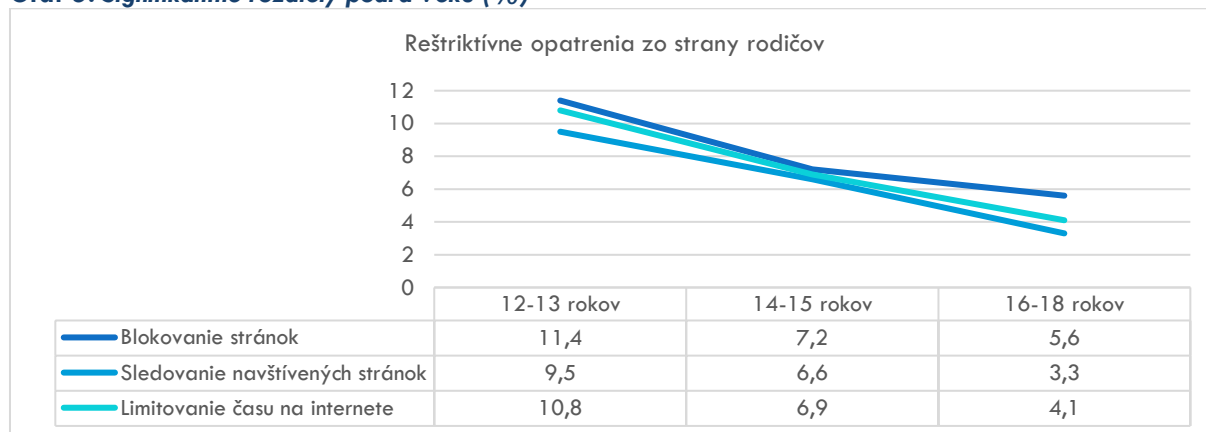
Tabuľka 29: Reštriktívne opatrenia zo strany rodičov (%)

	Celá vzorka	ZŠ	SŠ	Dievčatá	Chlapci	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Blokovanie internetových stránok	7,5	9,3	5,6	6,5	8,5	11,4	7,2	5,6
Limitovanie času stráveného na internete	6,8	9,2	4,2	6,3	7,2	10,8	6,9	4,1
Sledovanie navštívených stránok	6,0	8,6	3,3	6,0	6,1	9,5	6,6	3,3

Znenie otázky: Používajú vaši rodičia niektorý z nasledujúcich programov na kontrolu vašej činnosti na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Existenciu reštriktívnych opatrení rodičmi potvrdili častejšie žiaci základných škôl, a to pri všetkých troch formách reštriktívnych opatrení na internete. Rozdielne odpovede uvádzali žiaci aj podľa typu strednej školy, veku a kraja. Sledovanie a blokovanie internetových stránok síce uvádzali gymnazisti a žiaci stredných odborných škôl v podobnej miere, avšak žiaci stredných odborných škôl sa vo väčšej miere nevedeli k danej otázke vyjadriť. Podľa veku sa zistilo, že s vyšším vekom klesali reštriktívne opatrenia zo strany rodičov.

Graf 5: Signifikantné rozdiely podľa veku (%)

Znenie otázky: Používajú vaši rodičia niektorý z nasledujúcich programov na kontrolu vašej činnosti na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Podľa kraja sa rozdiely zistili pri všetkých troch formách reštriktívnych opatrení. Blokovanie internetových stránok bolo menej v odpovediach žiakov z Košického, Banskobystrického a Žilinského kraja. Sledovanie internetových stránok zas u žiakov z Banskobystrického, Nitrianskeho, Košického a Trenčianskeho kraja. Nadpriemerne bola uvádzaná služba na limitovanie času stráveného na internete v Bratislavskom a Prešovskom kraji a najmenej v Trenčianskom kraji.

Tabuľka 30: Signifikantné rozdiely podľa kraja (%)

Reštriktívne opatrenia zo strany rodičov	Kraj							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Blokovanie internetových stránok	8,1	8,4	6,4	8,0	7,2	6,6	9,3	5,7
Sledovanie navštívených stránok	6,8	6,5	5,8	5,6	6,1	4,5	6,5	5,7
Limitovanie času stráveného na internete	9,4	5,3	4,9	5,6	6,1	7,0	9,0	5,7

Znenie otázky: Používajú vaši rodičia niektorý z nasledujúcich programov na kontrolu vašej činnosti na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 ukázalo **zníženie miery reštriktívnych opatrení zo strany rodičov** nad kontrolu aktivít na internete svojich detí. Mierne sa zvýšila iba kontrola času stráveného na internete.

Tabuľka 31: Porovnanie výsledkov za roky 2019 a 2021 (v %)

Reštriktívne opatrenia zo strany rodičov	2019	2021	Rozdiel (p. b.)
Softvér rodičovskej kontroly na filtrovanie/blokovanie určitých webových stránok (napr. porno stránok)	11,5	7,5	-4,0
Služba, ktorá limituje čas strávený na internete	5,8	6,8	1,0
Softvér rodičovskej kontroly na sledovanie navštívených stránok	9,5	6,0	-3,5

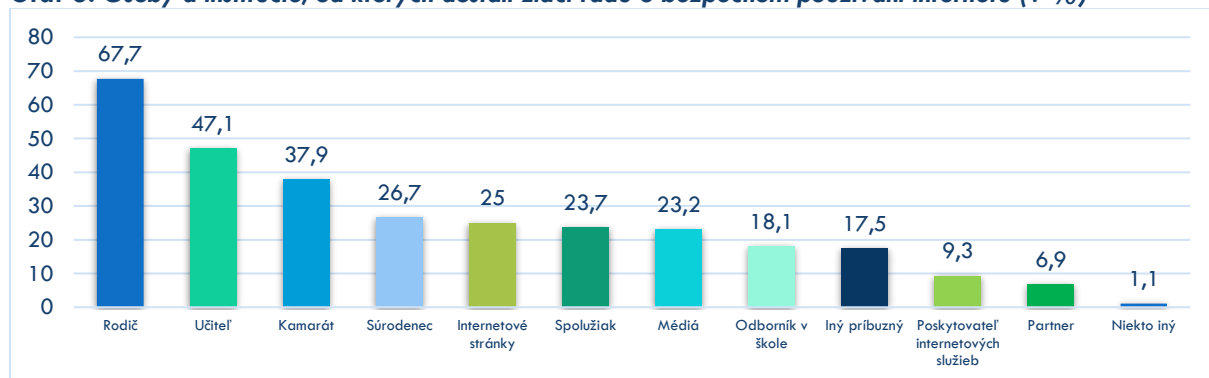
Znenie otázky: Používajú vaši rodičia niektorý z nasledujúcich programov na kontrolu vašej činnosti na internete? Percentuálny údaj vyjadruje kategóriu „áno“.

- Rodičia kontrolujú aktivity svojich detí na internete **iba v malej miere.**
- **Podľa pätiny detí a dospelých** ich činnosť je rodičmi kontrolovaná **na sociálnych sieťach, v komunikačných aplikáciách a v elektronickej komunikácii.**
- Reštriktívne opatrenia na kontrolu online aktivít svojich detí využívajú rodičia **v minimálnej miere.**
- Monitorovanie aktivít detí a dospelých a reštriktívne opatrenia častejšie potvrdili **žiaci základných škôl.**
- **Rodičovská kontrola** aktivít detí a dospelých na internete s vekom klesá.
- V porovnaní s rokom 2019 sa **monitorovanie aktivít detí a dospelých na internete** výrazne nezmenilo.
- Oproti roku 2019 sa znížila **miera reštriktívnych opatrení** na internete zo strany rodičov.

Poučenie o bezpečnom používaní internetu

Európske výskumy a aj náš výskum ukazujú, že digitálne médiá zohrávajú významnú úlohu v živote mladých ľudí. Ponúkajú mnoho príležitostí pre osobný aj profesionálny rozvoj, ale aj ohrozenia, ktoré môžu mať negatívny vplyv na psychosociálny vývoj mladých ľudí. Preto nás zaujímalo, či škola, rodina, kamaráti, alebo iné osoby a organizácie vyvíjali preventívne aktivity pre deti a dospelých ako bezpečne používať internet. **Informačný trojuholník tvorí najmä rodina, škola a kamaráti** (graf 6). Približne štvrtina opýtaných dostala radu aj od súrodenca, z internetu, od spolužiaka a z klasických médií (TV, rozhlas, noviny) a pätina od odborníka alebo odborníčky na prednáške v škole alebo od príbuzného. Menej boli poučení od poskytovateľov internetových služieb, partnera/partnerky alebo niekoho iného, bližšie nešpecifikovaného. **Len 2,5 % žiakov nikdy nedostalo radu o bezpečnom používaní internetu.** K tomuto údaju treba pripočítať aj tých, ktorí sa nevedeli k otázke vyjadriť (**9,1 %**).

Graf 6: Osoby a inštitúcie, od ktorých dostali žiaci radu o bezpečnom používaní internetu (v %)

Znenie otázky: *Od koho ste dostali radu o bezpečnom používaní internetu. Súčet presahuje 100 % z dôvodu možnosti uvedenia viacerých odpovedí.*

Druhostupňová analýza ukázala, že žiakom stredných škôl častejšie radili kamaráti (43,3 %; ZŠ: 32,9 %), internetové stránky (32,2 %; ZŠ: 18,3 %), médiá (29,3 %; ZŠ: 17,6 %) a odborníci na prednáške v škole (25,7 %; ZŠ: 25,7 %), naopak, žiakom základných škôl rodičia (71,4 %; 63,9 %). Ostatné informačné zdroje uvádzali podobne.

Rozdiely podľa typu strednej školy sa ukázali iba pri internetových stránkach, z ktorých viac čerpali informácie žiaci gymnázií (38,6 %; SOŠ: 28,7 %).

Výraznejšie rozdiely sa zistili podľa pohlavia. Dievčatá častejšie ako chlapci vo svojich odpovediach uvádzali ako informačný zdroj rodičov (73,6 %; chlapci: 61,6 %), učiteľov (53,7 %; chlapci: 40,5 %), súrodencov (30,4 %; chlapci: 23,0%), príbuzného (21,9 %; chlapci: 21,9 %), odborníka na prednáške v škole (21,9 %; chlapci: 14,3 %) a médiá (29,7 %; chlapci: 16,6 %).

Tabuľka 32: Porovnanie rozdielov podľa veku (v %)

Osoby a inštitúcie, od ktorých dostali žiaci radu o bezpečnom používaní internetu	VEK		
	12-13 rokov	14-15 rokov	16-18 rokov
Rodič	73,8	69,4	62,9
Súrodeneц	25,8	26,7	27,1
Iný príbuzný	18,9	17,6	16,5
Učiteľ	47,4	49,4	44,6
Spolužiak	20,6	24,4	24,7
Kamarát	30,9	36,2	43,7
Partner	3,2	5,5	10,3
Odborník na prednáške v škole	9,4	13,8	27,5
Internetové stránky	12,9	24,0	32,7
Médiá	18,7	19,8	29,3
Poskytovateľ internetových služieb	6,2	8,1	12,2
Niektо iný	1,1	1,1	1,1
Nikdy som nedostal/a radu o bezpečnom používaní internetu	1,5	2,8	2,7
Neviem, nespomínam si	7,5	8,9	10,1

Znenie otázky: Od koho ste dostali radu o bezpečnom používaní internetu. Súčet presahuje 100 % z dôvodu možnosti uvedenia viacerých odpovedí.

Triedenie podľa veku ukázalo, že vo všetkých vekových kategóriách dominoval informačný trojuholník rodič – škola – kamaráti. Ďalej sa zistilo, že s vyšším vekom klesal podiel žiakov, ktorí ako informačný zdroj uvádzali rodičov a školu a naopak, zvyšoval sa význam kamarátov, partnera/ky, prednášok v škole, poskytovateľov internetových služieb, internetu a médií (tabuľka 33). Prekvapujúco, počet detí a dospelých v jednotlivých vekových kategóriách, ktorí potvrdili, že ešte nedostali radu o tom, ako používať internet bezpečne, bol takmer dvakrát vyšší vo vyšších vekových kategóriách.

Niektoré zaujímavé rozdiely boli zaznamenané aj podľa veľkosti bydliska žiaka. V najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov oproti ostatným kategóriám miest a obcí žiaci výrazne častejšie uvádzali rodičov (77,1 %; do 2 000: 63,2 %; 2 000-10 000: 67,8 %; 10 001-50 000: 68,2 %; 50 001-100 000: 63,7 %) a naopak, výrazne menej kamarátov (31,3 %; do 2 000: 40,0 %; 2 000-10 000: 34,1 %; 10 001-50 000: 41,0 %; 50 001-100 000: 44,7 %), médiá (16,3 %; do 2 000: 24,7 %; 2 000-10 000: 23,2 %; 10 001-50 000: 26,5 %; 50 001-100 000: 22,7 %) a prednášku v škole (12,3 %; do 2 000: 20,5 %; 2 000-10 000: 17,7 %; 10 001-50 000: 20,0 %; 50 001-100 000: 17,9 %).

Rozdiely sa vyskytli aj podľa kraja. Rodičia ako informačný zdroj o bezpečnom používaní internetu dominoval u žiakov z Bratislavského a Košického kraja (tabuľka 33), čo korešponduje aj so zisteniami podľa veľkosti bydliska. Kamarátov menej uvádzali žiaci v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji. Spolužiaci boli najviac zastúpení v Trenčianskom kraji, naopak, najmenej v Banskobystrickom kraji. Žiaci v Košickom kraji v menšej miere ako v ostatných krajoch uvádzali internetové stránky, médiá, ale aj

prednášky v škole. **Informovanie o bezpečnom používaní internetu vo vyučovacom procese zo strany učiteľov o niečo menej uvádzali respondenti z Nitrianskeho a Prešovského kraja.**

Tabuľka 33: Porovnanie rozdielov podľa kraja (v %)

Osoby a inštitúcie, od ktorých dostali žiaci radu o bezpečnom používaní internetu	KRAJ							
	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
Rodič	74,2	61,9	69,0	61,3	69,3	66,5	65,2	74,3
Súrodeneц	21,9	23,8	27,8	24,3	29,2	31,3	30,5	26,4
Iný príbuzný	21,1	12,8	20,3	16,3	16,1	18,5	17,8	16,2
Učiteľ	47,3	48,8	49,0	41,0	47,9	49,5	43,7	50,7
Spolužiak	23,0	22,0	30,7	25,7	24,7	19,6	22,5	21,1
Kamarát	36,8	35,4	46,9	44,0	44,2	28,5	38,5	28,5
Internetové stránky	25,6	24,4	29,6	31,3	24,7	24,2	24,0	15,1
Médiá	23,0	17,7	26,6	24,0	28,5	22,8	27,7	16,2
Odborník na prednáške v škole	16,4	13,1	23,9	23,3	21,0	14,6	21,2	10,9
Poskytovateľ internet. služieb	10,4	5,5	11,3	10,7	11,6	8,5	9,5	6,3
Nieko iný	1,0	1,2	1,5	1,0	1,5	2,1	0,3	0,4
Nikdy som nedostal/a radu o bezpečnom používaní internetu	2,6	2,4	1,2	3,0	0,4	5,0	3,1	2,1
Neviem, nespomínam si	8,6	10,7	9,3	6,7	9,4	9,3	10,8	7,0

Znenie otázky: *Od koho ste dostali radu o bezpečnom používaní internetu. Súčet presahuje 100 % z dôvodu možnosti uvedenia viacerých odpovedí.*

- Informácie o bezpečnom používaní internetu dostávali deti a dospelávajúci najmä **od rodiny, školy a kamarátov.**
- **2,5 % žiakov nikdy nedostalo radu** o bezpečnom používaní internetu.
- **Menej boli poučení, ako používať internet bezpečne, starší žiaci.**
- **Podľa kraja** boli menej poučení deti a dospelávajúci z **Prešovského a Nitrianskeho kraja.**

Zhrnutie a odporúčania

V tejto publikácii boli zhrnuté základné zistenia o žiakoch základných a stredných škôl vo veku 12 až 18 rokov zo všetkých krajov Slovenskej republiky. Zistenia sa viažu k štyrom oblastiam, na ktoré sme sa respondentov v dotazníku pýtali – používanie internetu, online aktivity, osobné skúsenosti s potenciálnymi online rizikami, rodičovskú kontrolu aktivít na internete a poučenie o bezpečnom používaní internetu.

Používanie internetu sa pre mladých ľudí stalo neoddeliteľnou súčasťou života. Denne je online až 91 % detí a dospelávajúci. Každá nasledujúca generácia začína používať internet skôr. Túto zmenu možno pripísať širokej dostupnosti mobilných telefónov a iných prenosných zariadení. Deti a dospelávajúci trávajú na internete niekoľko hodín denne a internet sa stáva dominantný v porovnaní s inými každodennými činnosťami. Medzi

stredoškólákmi približne 40 % strávi na internete päť a viac hodín denne, a to aj v školských dňoch. V používaní internetu všeobecne nie sú rozdiely medzi dievčatami a chlapcami, tie sa viažu predovšetkým na stupeň vzdelania a vek. Staršie deti trávajú viac času na internete ako mladšie deti a používajú ho rôznymi spôsobmi.

Školská populácia detí a mládeže sa pripája na internet doslova „všade“, ak má prístup k dátam alebo wifi. V domácom prostredí najčastejšie prostredníctvom mobilného telefónu, stolného počítača alebo prenosného zariadenia a televízie. V priemere iba 72,3 % opýtaných používa internet v škole, výrazne častejšie stredoškóláci a v Nitrianskom kraji. Mimo domova (vonku) sa častejšie k internetu pripájajú žiaci stredných škôl a tí z väčších miest podľa veľkosti bydliska.

Činnosti, ktorým sa deti a dospievajúci na internete bežne venujú, sú rôznorodé. Najpopulárnejšie sú komunikácia s rodinou, priateľmi (82,0 %), sledovanie videí (79,6 %) a činnosť na sociálnych sieťach (74,2 %). Pre temer polovicu je frekventované aj hranie hier. Čítaniu online médií, vyhľadávaniu informácií, ktoré mladých ľudí zaujímajú (z ich záujmov) a získavaniu praktických informácií sa venuje približne tretina. Vkladanie príspevkov pod články, statusy, prezentovanie sa vlastnou tvorbou na internete patrí k menej frekventovaným aktivitám. Dievčatá častejšie komunikujú, chlapci viac hrajú hry, alebo si sťahujú nové aplikácie do mobilu. Väčšina online aktivít je početnejšia u starších žiakov s výnimkou hrania online hier, ktoré dominujú u najmladších žiakov.

Internet podporuje a rozširuje komunikáciu a výmenu v rámci existujúcich sociálnych sietí a komunikačných platforiem. Napriek svojej rozmanitosti a dostupnosti sú na Slovensku medzi žiakmi základných a stredných škôl dominantné tri z nich. Za sociálnu sieť číslo jeden možno považovať YouTube, využíva ju až 82,8 % žiakov. Druhý je Facebook (78,7 %) a tretí Instagram (77,2 %). Výraznú podporu má aj TikTok (57,9 %) a aplikácia na posielanie fotografií Snapchat (53,7 %). Najväčšiu skupinu tvoria respondenti, ktorí majú na sociálnych sieťach iba jeden profil (46,9 %). Približne pätina má dva (24,9 %) alebo aj viac profilov (26,2 %). Významná skupina mladých ľudí zverejňuje na sociálnych sieťach svoje osobné údaje. Až 991 respondentov (39,2 %) potvrdilo, že ich najpoužívanější profil na sociálnej sieti je verejný. Z tohto počtu, 53,9 % má na svojom profile fotografiu s jasne rozlíšenou tvárou, 46,9 % priezvisko, 28,6 % i reálny vek (8,5 % vyšší ako reálny), každý/á desiaty/a uvádza adresu školy (12,3 %), 11 % svoje telefónne číslo a 5,7 % adresu bydliska.

Mladí ľudia si uvedomujú dobré aj zlé stránky internetu. Takmer dve tretiny žiakov uvádzali, že boli vystavené na internete sexuálnym obsahom, výskyt sa zvyšuje s vekom. Častejšie bývajú takýmto obsahom rozrušené mladšie deti a dievčatá. Metodika výskumu neumožňuje rozlíšenie medzi náhodným/neúmyselným a úmyselným vystavením. Pre staršie deti môže byť takáto skúsenosť výsledkom ich online sexuálneho prieskumu a nemusí na nich nevyhnutne pôsobiť rušivo. Takmer pätina detí vo veku 12 – 18 rokov potvrdila, že bol na nich na internete vyvíjaný nátlak za účelom sexuálneho styku. Negatívne zistenie je, že oproti roku 2019 sa jeho výskyt zvýšil. Približne jedna štvrtina detí uvádzala, že v poslednom roku bolo s nimi zaobchádzané obťažujúcim alebo zraňujúcim spôsobom, väčšina z nich uviedla rôzne druhy digitálnej agresie, jej výskyt bol častejší u starších žiakov.

Online komunikácia môže mať obrovský potenciál, ak deti disponujú potrebnými digitálnymi zručnosťami. Zistenia potvrdzujú, že mladí ľudia majú o týchto svojich schopnostiach vysokú mienku. 39 % detí potvrdilo, že má všetkých 8 zručností uvedených v dotazníku. Takéto názory sú častejšie medzi staršími deťmi a rozdiely sa zistili aj podľa

kraja. Pretože deti začínajú využívať internet v čoraz mladšom veku, je potrebné systematicky rozvíjať ich digitálne kompetencie ešte pred začiatkom povinnej školskej dochádzky v predškolskom veku.

Rodičia by mali a mohli zohrávať významnejšiu úlohu pri zvyšovaní online bezpečnosti a digitálnej kompetencii svojich detí. Výskumy potvrdzujú, že väčšina z nich denne (mnohí pravdepodobne už od detstva) používajú internet a sú kompetentní pomáhať svojim deťom. Napriek tomu, zdá sa, že mnohí rodičia aktívnu mediáciu nevyužívajú, spoliehajú sa predovšetkým na „špionáž“ svojich detí na internete⁶.

Odpovede detí naznačujú, že digitálne technológie by mohli byť vo väčšej miere integrované do školského vzdelávacieho systému. 28 % školskej populácie nevyužíva v škole internet. Čiastočne to môže byť preto, že školy nie sú dostatočne vybavené a čiastočne preto, že zamestnancom a zamestnankyniam škôl chýbajú digitálne zručnosti. Školy by mali byť podporované v integrácii IKT do učebných osnov a mimoškolských aktivít. Predpokladom je primeraná infraštruktúra, ktorá by umožnila učiteľom využívať IKT vo svojej činnosti a poskytovať žiakom a študentom bezplatný prístup k digitálnym zariadeniam a internetu v priestoroch školy. Kompetencie v oblasti IKT by mali byť súčasťou kompetenčných štandardov pre učiteľov. Vo všeobecnosti by mala škola zohrávať významnejšiu úlohu v rozvoji digitálnej gramotnosti a používaní internetu v rámci učebných osnov. Povzbudením môže byť skutočnosť, že prístup k internetu, digitálna gramotnosť a online bezpečnosť sú súčasťou verejných politík a predmetom medzinárodného a národného monitoringu.

Výsledky výskumu naznačili viaceré problémy pri používaní internetu mladých ľudí vo veku 12 až 18 rokov. V tejto súvislosti a v súlade so zisteniami odporúčame:

- Pri prevencii venovať v škole **pozornosť povedomiu o potencionálnom riziku vzniku závislostí** (nadmerné používanie internetu/závislosť od internetu, hrania hier, stávkovania, hracích automatov, hazardných hier a iné). Poučenie o závislosti, aké má prejavy a následky. Tieto informácie by mohli byť súčasťou školského vzdelávacieho programu.
- Pri preventívnych aktivitách **podporovať a naučiť žiakov sebamonitoringu**, aby dokázali rozpoznať kedy a čo ich môže priviesť na cestu závislosti.
- Cielenu pozornosť zamerať na **informovanie a podporu rodičov v oblasti prevencie a riešenia závislostí** (závislosť od internetu, hrania hier, stávkovania, hracích automatov, hazardných hier a iné).
- Vo vyučovacom procese venovať **zvýšenú pozornosť** problematike **rizík spojených s používaním internetu** (digitálnych médií – sociálne siete a aplikácie)/**bezpečnosti na internete** (násilné a sexuálne obsahy, zneužívanie osobných údajov/informácií, kyberšikanovanie, sexting, grooming, internetové podvody a pod.). Poučiť o rizikách spojených so zverejňovaním osobných údajov, stretnutí s ľuďmi známych iba z internetu, zasielania intímnych fotografií/videí a nebezpečenstva kyberšikanovania.
- Zvážiť vytvorenie **mediálnej kampane o rizikách spojených s používaním internetu a bezpečnosti na internete** určenú pre deti a mládež a ich rodičov/zákonných zástupcov (informovanie o rizikách a spôsoboch rodičovskej mediácie/kontroly činnosti detí a mládeže na internete).

⁶ Izrael, P., Holdoš, J., Ďurka, R., Hasák, M. (2020). Správa z výskumu EU Kids Online IV na Slovensku – Slovenské deti a dospievajúci na internete. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.

LITERATÚRA

DUGOVIČOVÁ, M.: *Voľný čas a neformálne vzdelávanie*. Záverečná správa z výskumu, ÚIPŠ, Bratislava 2004.

IZRAEL, P., HOLDOŠ, J., ĎURKA, R., HASÁK, M. (2020). *Správa z výskumu EU Kids Online IV na Slovensku – Slovenské deti a dospelávajúci na internete*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.

JANKOVÁ, M.: *Význam internetu a sociálnych médií u žiakov základných a stredných škôl*. Záverečná správa z výskumu, CVTI SR, Bratislava 2019.

JANKOVÁ, M.: *Využívanie voľného času v online priestore z pohľadu žiakov základných a stredných škôl a výskyt online rizík u žiakov z pohľadu učiteľov*. Záverečná správa z výskumu, CVTI SR, Bratislava 2022.

ŠEVČÍKOVÁ, A. a kol.: *Děti a dospívající online*. Praha: Grada publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5010-1

SMAHEL, D., MACHACKOVA, H., MASCHERONI, G., DEDKOVA, L., STAKSRUD, E., ÓLAFSSON, K., LIVINGSTONE, S. and HASEBRINK, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. Doi: 10.21953/lse.47fdeqj01of0

<https://www.enisa.europa.eu/>

<https://www.go4insight.com/post/ko%C4%Beko-slov%C3%A1kov-je-na-soci%C3%A1lnych-sie%C5%A5ach>

<https://www.minedu.sk/ponuka-vzdelavania-pre-pedagogickych-a-odbornych-zamestnancov-na-skolsky-rok-20212022/>

Názov: **Vybrané výsledky z výskumu zameraného na používanie internetu, online aktivity a potencionálne riziká z pohľadu žiakov základných a stredných škôl**

Autorka: **Mgr. Mária Janková**

Jazyková úprava: **Mgr. Gabriela Aichová**

Rok vydania: **2022**

Vydavateľ a tlač: **Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava**

ISBN 978-80-8240-028-4